

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

K problematice recepce díla Julia Zeyera

Bakalářská práce

Autor: Markéta Huková
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Kudrnáč, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor: Markéta Huková

Studium: P13491

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání, Německý jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **K problematice recepcí díla Julia Zeyera**

Název bakalářské práce AJ: On the reception of the works of Julius Zeyer

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Studie je věnována otázkám ohlasu Zeyerovy tvorby, autora, který je pokládán v českém kontextu za exotického, zároveň se těší pozitivnímu ohlasu významného publika čtenářského i vědeckého.

VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Julius Zeyer. 1. vyd. Brno : Istenis, 2003. 205 s. ISBN 80-902871-7-4.
PYNSENT, Robert B. Julius Zeyer: the path to decadence. Hague: Mouton, 1973, 264 s. VOBORNÍK, Jan. Julius Zeyer. 3. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1919, 302 s. KUDRNÁČ, Jiří et al. (eds.) Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy. Vyd. 1. Brno: Host, 2009, 480 s. ISBN 978-80-7294-346-3. FRÁNEK, Michal. Romantismus Julia Zeyera z pohledu dobové literární kritiky. In Bohemica litteraria. Brno : FF MU. 2011. Roč. 14, č. 1, s. 3-9. ISSN 1213-2144.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jiří Kudrnáč, CSc.

Oponent: dr. hab. Marcin Lukasz Filipowicz, Dr.

Datum zadání závěrečné práce: 19.1.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením doc. PhDr. Jiřího Kudrnáče, CSc., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Markéta Huková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce doc. PhDr. Jiřímu Kudrnáčovi, CSc., za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Anotace

HUKOVÁ, Markéta. *K problematice recepce díla Julia Zeyera*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 59 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem recepce díla Julia Zeyera po roce 1945. Pojednává o Zeyerovi jakožto o autoru stále čteném a významném. Podává souhrn sekundární literatury o tomto spisovateli a dále se zabývá vydáváním primární literatury od Julia Zeyera, zvláště hodnotnými edicemi J. Š. Kvapila a tituly vydanými v edici Česká knihovna, neboť ty svědčí o důležitém postavení spisovatele v kontextu české literatury. Pojednává také o četnosti vydání a recenzích časem prověřených děl Julia Zeyera, jakými jsou Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu a Radúz a Mahulena. Snaží se tak zjistit, jakým způsobem je po roce 1945 na díla Julia Zeyera nahlíženo.

Klíčová slova: Julius Zeyer, recepce, Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu, Radúz a Mahulena

Anotation

HUKOVÁ, Markéta. *On the reception of the works of Julius Zeyer*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015. 59 pp. Bachelor Degree Thesis.

The aim of this work is to describe the reception of the work of Julius Zeyer after the year 1945. Julius Zeyer's work is still significant and popular to this day. This work lists the secondary literature about this author and focuses on the editions of primary literature written by Julius Zeyer, especially on valuable editions of J. Š. Kvapil and titles published in the edition "Česká knižnice" because these prove the importance of the author in the Czech literature. This work also focuses on the frequency of editions and reviews of well known pieces written by Julius Zeyer which are "Jan Maria Plojhar", "Tři legendy o křížku" and "Radúz a Mahulena" to demonstrate how the public regards the work of Julius Zeyer after the year 1945.

Keywords: Julius Zeyer, reception, Jan Maria Plojhar, Tři legendy o křížku, Radúz a Mahulena

Obsah

Úvod.....	8
1 Recepce.....	10
2 Vývoj pojetí Julia Zeyera v sekundární literatuře.....	12
3 Vydání primární literatury Julia Zeyera po r. 1945	16
3.1 Edice Česká knižnice	19
3.2 Recepce a představení děl vydaných v edici Česká knižnice	21
3.2.1 Pohádkové drama	21
3.2.2 Jan Maria Plojhar.....	22
3.2.3 Vyšehrad/ Troje paměti Víta Choráze	26
3.2 Jan Maria Plojhar	29
3.3 Tři legendy o kruzifixu.....	31
3.4 Radúz a Mahulena.....	38
3.4.1 Inscenace Radúze a Mahuleny	39
3.5 Kvapilovy edice Zeyerových spisů	40
3.6 Ediční zpracování vybraných děl	44
Závěr	47
Použitá literatura	49
1 Sekundární literatura	49
2 Primární literatura	55
Seznam příloh	56
Příloha A – Seznam primární literatury po r. 1945	56

Úvod

Julius Zeyer byl významný český spisovatel a ovlivnil další vývoj české literatury. Nicméně jeho postavení se v průběhu dějin výrazně měnilo. Proto je zajímavé zkoumat právě recepci. Již za spisovatelova života bylo nahlíženo na jeho dílo i osobu rozporuplně. Což shrnuje Michal Fránek takto: „*Zeyerovo dílo i jeho život do značné míry představovaly určité projekční plátno, kam si jednotliví kritici promítali ty stránky Zeyerova díla, jež vyzdvihovali nebo naopak považovali za nebezpečné pro směřování české literatury.*“¹ Po smrti Julia Zeyera hovoříme o jeho velké popularitě, dále v době 40. let 20. století má jeho dílo problémy s cenzurou (i kvůli jeho židovskému původu po matce) a je pozastaveno vycházení jeho Vybraných spisů, které připravoval J. Š. Kvapil. Následují 50. léta, kdy zejména křesťanské myšlenky a hodnoty, které jsou často obsahem jeho prací, brání v rozšiřování Zeyerových děl, jelikož nejsou v souladu s komunistickou ideologií. V několika posledních desetiletích vychází tři tituly v edici Česká knižnice a zpečetují tak důležité postavení Zeyera mezi českými literáty.

Vzhledem k tomu, že téma recepce je velmi široké a obsahuje veškerou sekundární literaturu, reedice jeho primární literatury, další zpracování jeho děl a další prameny, byla práce po dohodě s vedoucím práce blíže specifikována. Práce nejprve objasní problematiku recepce obecně, dále stručně představí především monografickou sekundární literaturu o Juliu Zeyerovi. Nejobsáhleji se věnuje primární literatuře, která vycházela po r. 1945 a reakcemi na tyto publikace. Byly vybrány edice připravované J. Š. Kvapilem, jelikož jsou jedinečnou a významnou prací. Dále se budeme zabývat reprezentativní edicí české literatury Česká knižnice, ve které vychází tituly Pohádkové drama, Jan Maria Plojhar a Vyšehrad/Troje paměti Víta Choráze, a ohlasy těchto publikací. Další kapitoly budeme věnovat rozboru neznámějších děl Julia Zeyera románu Jan Maria Plojhar, Třem legendám o krucifixu a dramatu Radúz a Mahulena. Práce chce zachytit četnost vydávání těchto děl a z toho vyvodit postavení Julia Zeyera na poli literatury po r. 1945. Také zjišťuje, jak jsou vybraná vydání Zeyerových děl editována a v jaké podobě se tedy dnešní čtenář Zeyerův text dostává.

---

¹ FRÁNEK, Michal. Romantismus Julia Zeyera z pohledu dobové literární kritiky. In *Bohemica litteraria*. Brno: FF MU. 2011. Roč. 14, č. 1, ISSN 1213-2144. s. 8.
Všechny texty v bakalářské práci zůstávají needitovány.

Práce se tedy snaží zjistit, jak je v tomto období na reedice Zeyerových knih nahlíženo z pohledu literární kritiky, a jak často nejznámější tituly Julia Zeyera vychází. Jelikož tím zjistíme, jestli je Zeyer u nás stále aktuálním a čteným autorem.

1 Recepce

Recepce je důležitou součástí díla spisovatele a umožňuje bližší poznání jeho díla, jak uvádí Jiří Poláček². Nicméně je často opomíjena, k čemuž se vyjadřuje dříve jmenovaný autor: „*Naše literární historiografie při zkoumání děl jednotlivých spisovatelů dost opomíjí proces jejich dobové recepce, reakce čtenářů a kritiky. Jistěže to není možné a ani nutné zjišťovat u všech autorů, u velkých postav české literatury je to však na místě*“.³ Stejně jako je důležitost soudobé odezvy literárního díla zřejmá, tak je významná i recepce literárního díla v jeho historickém vývoji. Pokud považujeme soudobou recepci za věc v našem prostředí málo sledovanou, je na tom recepce po spisovatelově smrti ještě o poznání hůře. Právě proto se tato práce zabývá recepcí díla Julia Zeyera po roce 1945, kterého zařazujeme k velkým spisovatelům své doby i k těm, kteří svou prací ovlivnili vývoj české literatury.

Pokud zkoumáme dílo, měli bychom zkoumat i recepci – jak bylo na autora pohlíženo v historii, jak se tento pohled měnil; jaká díla byla vydávána v edicích a reedicích; jak a skrze jaká díla se tedy Julius Zeyer dostává do povědomí dnešních lidí. Jaké jsou důkazy jeho „nesmrtelnosti“.

Pojem recepce zahrnuje vnímání uměleckého díla. Můžeme se zabývat recepcí soudobou, v průběhu dějin i současnou. Pod pojem recepce spadá i interpretace textu, která je jednou ze složek recepce, uvádí Josef Hrbáček v článku *Recepce textu, jeho analýza a interpretace*.⁴ Vlastní recepce podle Hrbáčka začíná u „horizontu očekávání“, kdy čtenář předem od díla něco očekává. Následuje vlastní recepce textu, tedy jeho smyslové vnímání, poté čtenář dekóduje text a snaží se mu porozumět. Do konečné fáze zařazuje Josef Hrbáček interpretaci a dodává, že vynechává následnou reakci, která je textem vzbuzena, jelikož ji nepovažuje za vlastní součást recepce textu.⁵

Výše byl zmíněn pojem „horizont očekávání“, jehož vysvětlením se bude práce dále zabývat. Jedná se o pojem literárního teoretika kostnické školy Hanse Roberta Jausse, který systematicky rozvíjel recepční estetiku právě na univerzitě v Kostnici.

---

² POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2003. 165 s. ISBN 80-210-3075-5. s. 26.

³ Tamtéž, s. 37.

⁴ HRBÁČEK, Josef. *Recepce textu, jeho analýza a interpretace*. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: ÚJČ AV ČR. Roč. 88 (2005), č. 1, s. 1-8. ISSN 0037-7031. s. 1. dostupné také na: <<http://naserec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7813>>.

⁵ Tamtéž, s. 3.

Pokoušel se „[...] překlenout propast mezi literaturou a dějinami, historickým a estetickým poznáním [...]“⁶. Říká, že divákem a čtenářem se literární věda zabývala jen velmi málo a právě na tyto subjekty literární komunikace se chce zaměřit, neboť jsou pro něj aktivní a neodmyslitelnou částí života literárního díla.⁷

Dnes považujeme za samozřejmé to, že čtenář nahlíží na literární dílo jinak než v době jeho vzniku, jelikož žije v jiném kulturním, historickém i společenském kontextu. A proto bylo dílo Julia Zeyera vnímáno jinak za jeho života skupinou mladých dekadentů a symboliků, pro něž představovalo krok k moderní literatuře, než pro dnešního čtenáře, pro kterého pravděpodobně z mnoha Zeyerových knih dýchá archaičnost dávno minulých dob a květnatý obrazný jazyk, který může dnešní čtenáře odradit. Tedy, jak píše H. R. Jauss: „*Literární dílo není žádný nezávislý objekt, který každému pozorovateli kdykoli skýtá stejný pohled.*“⁸ A doplňuje, můžeme říci, definici toho, co pro něj znamenají dějiny literatury: „*Dějiny literatury jsou proces estetické recepce a produkce, jenž se realizuje v aktualizování literárních textů vnímajícím čtenářem, reflektujícím kritikem a znovu produkujícím spisovatelem.*“⁹ Čtenář čte tedy text již s určitým literárním, kulturním a historickým povědomím. Jak píše Jauss: „*Probouzí vzpomínky na už přečtené, vede čtenáře k určitému emocionálnímu zaměření; a hned v začátku zasévá očekávání, jaký bude «prostředek a konec», očekávání, které může být v další četbě podle určitých pravidel žánru nebo textového typu potvrzováno nebo pozměňováno, přeorientováno, nebo také ironicky popřeno.*“¹⁰

Horizont očekávání, jak objasňuje Jauss, je tím, co čtenář od textu na základě své zkušenosti očekává, co předpokládá, že v textu bude obsaženo.¹¹ Je zřejmé, že se ho žádný čtenář nemůže vyvarovat. Ovšem také nám dává nový pohled na literární dílo, jelikož v jeho interpretaci musíme počítat právě s onou čtenářskou zkušeností autora dané interpretace díla. Jauss říká o horizontu očekávání toto: „*Nový text evokuje čtenáři (posluchači) horizont očekávání a pravidel hry známý z dřívějších textů. Ta jsou poté obměňována, korigována, měněna nebo také jen reprodukována.*“¹²

---

⁶ JAUSS, Hans Robert. Dějiny literatury jako výzva literární vědě. In: SEDMIDUBSKÝ, Miloš, ČERVENKA Miroslav a kol (eds.) *Čtenář jako výzva*. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky. 1. vyd. Brno: Host, 2001. 338 s. ISBN 80-86055-92-2. s. 7.

⁷ Tamtéž, s. 7-8.

⁸ Tamtéž, s. 10.

⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰ Tamtéž, s. 13.

¹¹ Tamtéž, s. 13.

¹² Tamtéž, s. 13.

Jauss staví čtenáře do důležité role v oblasti recepce literárního díla, kterým bezpochyby je. Čtenář podle Jausse ovlivňuje význam díla v dějinách a rozkrývá jeho estetickou úroveň.¹³ Tento proces můžeme dokázat dnes tím, že díla, která nejsou čtena, nenacházíme v knihkupectvích, ani se nedočkáme jejich reedic. Proto tímto dokazujeme význam spisovatele Julia Zeyera, neboť jeho díla (jak dokládáme dále) jsou stále vydávána a můžeme říci, že jejich estetická hodnota byla prověřena časem. I když postavení jeho děl nebylo v minulém století stejné a prvotní kult, vzniklý krátce po jeho smrti, již vyprchal, stále je zajímavým tématem pro literární historiky i pro čtenáře.

2 Vývoj pojetí Julia Zeyera v sekundární literatuře

Jeho dílo i osoba byly vnímány v historii různě a je zajímavé sledovat tento vývoj. V této kapitole podáme souhrnný přehled především monografické sekundární literatury o Juliu Zeyerovi především od 2. poloviny 20. století.

Juliu Zeyerovi byla věnována značná pozornost literárních historiků i kritiků, píše Vlašínová.¹⁴ Nejprve kvůli kontextu krátce uvedeme vývoj pojetí Julia Zeyera. Po jeho smrti roku 1901 začíná určitý kult jeho osobnosti – například vychází monografie od Jana Voborníka¹⁵, která dodnes patří k základní literatuře o tomto spisovatel. Ten vykládá tohoto básníka vzletným jazykem a s celkovým obdivem k jeho osobě i dílu. A chce se pokusit o úkol: „[...] vyložiti jej literárně historicky a filosoficky [...]. Potom třeba stanoviti kulturní hodnotu jeho zjevu, čili udati, jak se má jeho dílo k mravním bolestem novověku.“¹⁶ Zeyerem se v této době dále zabývali Miloš Marten a F. V. Krejčí. Tito tři autoři napsali „zásadní monografické studie“¹⁷, píše Vlašínová. Ta také zmiňuje, jak bylo Zeyerovo dílo v této době rozebráno. A dodává, že: „V této první vlně Zeyerova kultu byly vysloveny všechny základní poznatky o Zeyerově díle a jeho osobnosti.“¹⁸

---

¹³ Tamtéž, s. 9.

¹⁴ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 74.

¹⁵ VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Praha: Unie. 1907. 302 s.

¹⁶ VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Se dvěma podobiznami. Praha: Československá grafická unie. 1936. s. 3.

¹⁷ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 74.

¹⁸ Tamtéž, s. 75.

Následuje doba 20. a 30. let, doba odlivu zájmu o tohoto lumírovce, která střídá druhou vlnu zájmu, tu Vlašínová datuje od r. 1941. V tento rok je věnována pozornost Zeyerovi zcela adekvátně, jelikož se jednalo o sté výročí jeho narození. Dalším důvodem zájmu o jeho dílo v době německé okupace byl návrat čtenářů k literátům zabývajícím se vlasteneckou tematikou a také to: „[...] že také dílo Julia Zeyera bylo vnímáno jako mravní opora; vydavatelé i čtenáři si je oblibovali pro nepřeslechnutelný apel na hrdinství, odvahu, statečnost a víru ve vítězství dobra“¹⁹, píše Helena Pavlincová. Ta v závěru své stati dodává, jak byl Zeyer autory sekundární literatury v této době pojímán: „Autoři většiny tehdejších příspěvků o Zeyerově díle i posuzovatelé nových edicí (jejich úvodů a komentářů) se shodovali v přesvědčení, že Zeyerův umělecký odkaz má trvalou hodnotu a návraty k němu mohou být přínosné a aktuální právě pro danou dobu.“²⁰ Tento názor na Julia Zeyera byl rozšířen v době okupace.

Drahomíra Vlašínová píše, že za druhé světové války mohla vycházet jeho primární i sekundární literatura a podivuje se nad tím.²¹ Neboť Zeyerovou matkou byla Židovka. Určité potíže s vydáváním jeho knih ovšem zaznamenáváme i v této době. Další problémy s vydáváním jeho knih nastaly o něco později, a to od roku 1948, kdy vyznění Zeyerových děl neodpovídalo očekávání vládnoucího politického režimu. Charakterizovali jsme krátce období od smrti Julia Zeyera po konec druhé světové války a následně se budeme věnovat zájmu o Julia Zeyera v sekundární literatuře od druhé poloviny 20. století.

Roku 1947 vyšla publikace Tři studie od Julia Fučíka. Dále vzniká studie Mileny Honzíkové (Julius Zeyer a Vilém Mrštík, dvě možnosti moderní české prózy), která se zabývá znaky moderny v dílech dvou spisovatelů, patřících k mezníku mezi literaturou romantickou a moderní. Autorka tak vystihuje jejich přínos k vývoji české moderny. Zeyerem se dále v četných pracích zabývala také Jaroslava Janáčková, jejíž doslovy najdeme v mnoha vydaných knihách J. Zeyera.

Drahomíra Vlašínová dodává k těmto publikacím a jejich významu pro rozbor Zeyerovy poetiky: „Souhrnně lze však konstatovat, že v záplavě zeyerovských studií

---

¹⁹ PAVLINCOVÁ, Helena. Návraty k Zeyerovi v době okupace. In: KUDRNÁČ, Jiří et al (eds.). *Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy*. 1. vyd. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-346-3. s. 377.

²⁰ Tamtéž, s. 385.

²¹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 76.

nedocházelo k zásadnějším objevům, spíše k opakování postulátů už řečených, k rozměňování poznatků učiněných na počátku zeyerovského kultu Voborníkem a Krejčím.²² Vlašínová za nový náhled považuje titul Roberta B. Pynsenta (*Julius Zeyer: The Path to Decadence*)²³, který se jistě zařazuje k důležité literatuře o Zeyerovi i kvůli tomu, že Pysent podal zajímavý pohled zahraničního autora, který se v lecčem liší od názoru českých literárních historiků. Pysent se zde zabývá nejprve životem tohoto spisovatele, dále se věnuje tématům žen, náboženství, nacionalismu a lásky v jeho díle. V další kapitole řeší znaky romantismu v jeho díle, ale i gotiky nebo baroka. Znaky romantismu uzavírá slovy, že Zeyer celkově vybírá témata z romantické tradice, která byla později rozpracována dekadenty.²⁴ Dále rozebírá také některá jeho díla. Vysvětluje znaky dekadence v Evropě, které porovnává s českou dekadencí.

V devadesátých letech vydává Tomáš Vlček sborník přednášek o Zeyerovi (*Julius Zeyer: Texty, sny, obrazy*)²⁵, který se zabýval Zeyerem i v souvislosti s výtvarným uměním (*Julius Zeyer a výtvarné umění: sochy, obrazy a sny*).

Významnou práci v bádání o Zeyerově poetice odvedla i Drahomíra Vlašínová. V titulu *Julius Zeyer dramatik*²⁶ se zmíněná autorka zabývá básnickovým vztahem k divadlu a rozebírá jeho dramata. V druhé polovině publikace píše seznam jeho her, předmluv, dramatizací, atd. Důležitým a významným počinem je soupis literatury o Zeyerovi, kterou najdeme v poslední části této knihy.

Ve 21. století vychází publikace, která přibližuje Zeyera z mnoha různých aspektů. Roku 2009 vychází sborník *Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy*²⁷. Ten obsahuje seznámení s tímto spisovatelem z pohledu psychologického (stať Josefa Švancary: *Psychologický profil Julia Zeyera*), literárního, náboženského (např. příspěvek Ondřeje Sládka: *Náboženský kaleidoskop Julia Zeyera*), literárněteoretického, atd. Dále se zde nachází rozbor děl a témat (kterými se Zeyer zabýval), pojednání o jeho životě, ale i spojení problematiky Julia Zeyera s dalšími okruhy umění, jako např. s hudbou nebo s výtvarným uměním. Stejně jako je velmi pestrý kolektiv autorů, tak je rozličný výběr témat příspěvků ve sborníku. O rok později, roku 2010, vychází publikace Terezy Riedlbauchové *Julius Zeyera a jeho vztah*

---

²² Tamtéž, s. 77-78.

²³ Tamtéž, s. 78.

²⁴ PYNSENT, Robert B. *Julius Zeyer: The Path to Decadence*. The Hague, Paris: Mouton, 1973. s. 80.

²⁵ VLČEK, Tomáš (ed.). *Julius Zeyer: Texty, sny, obrazy*. 1. vyd. Praha: ERM, 1997.

²⁶ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Julius Zeyer dramatik*. 1. vyd. Brno: Istenis. 2003. ISBN 80-902871-7-4.

²⁷ KUDRNÁČ, Jiří et al (eds.) *Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy*. 1. vyd. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-346-3.

k francouzské kultuře²⁸. Vidíme tedy opět pohled na dílo i život Julia Zeyera z jiného úhlu. Riedlbauchová se zde zabývá jak cestami Zeyera do Francie, a tedy celkově Francií jako zdrojem inspirace pro tohoto spisovatele, tak Zeyerovou tvorbou, ve které hledá inspiraci touto zemí. Autorka této publikace vysvětluje jeho vztah k Francii takto: „*Láska k Francii a francouzské kultuře Julia Zeyera [...] provázela po celý život. Bylo to zajisté dáno i tím, že měl částečně francouzský [...] původ, jeho otec totiž pocházel z Alasky.*“²⁹ I Michal Fránek píše, že někteří mladí kritici 80. a 90. let 19. století viděli především v jeho pozdních dílech analogii k zejména francouzské tvorbě. Ovšem uvádí i jiný názor Jakubce, který naopak vidí podobnost Zeyera s německými katolickými romantiky.³⁰

Abychom měli lepší přehled o tom, jaký byl zájem o Julia Zeyera, následuje pojednání o tom, jak často byla vydávána sekundární literatura o tomto spisovateli. Zjištěna byla četnost vydání sekundární monografické literatury (v Souborném katalogu ČR³¹) mezi lety 1945-2015. V tomto období vyšlo celkem 47 knih. Celková tendence je obdobná jako u primární literatury, která bude popsána dále. Nejprve se setkáme s relativně vyšší četností vydávání sekundární literatury, následuje pokles od 60. do konce 80. let a od začátku 90. let zjišťujeme zase progresivní tendenci. V prvním časové periodě vyšla v průměru cca 1 kniha za rok, v následujícím období číslo klesá na cca půl knihy ročně a nakonec se setkáváme s progresivní tendencí na 0,8 knihy za rok (tedy cca 1 kniha ročně). Tedy i zájem literárních historiků o téma Zeyerovy poetiky či jeho osobnosti doplňuje zájem čtenářů o jeho díla.

Julius Zeyer je také samozřejmě zastoupen ve slovnících české literatury. Po roce 1945 nacházíme o něm pojednání zvláště v Lexikonu české literatury³², v České katolické literatuře 1848-1918³³ od Martina Putny, v Dějinách české literatury³⁴ Hany

---

²⁸ RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *Julius Zeyer a jeho vztah k francouzské kultuře*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-59-5.

²⁹ Tamtéž, s. 17.

³⁰ FRÁNEK, Michal. Romantismus Julia Zeyera z pohledu dobové literární kritiky. In *Bohemica litteraria*. Brno: FF MU. 2011. Roč. 14, č. 1, ISSN 1213-2144. s. 7.

³¹ <<https://www.nkp.cz/katalogy-a-db/souborny-katalog-cr/souborny-katalog-cr>>

³² KRAITLOVÁ, Irena. Julius Zeyer. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4. U-Ž. 2. sv. 1. vyd. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1671-3. s. 1715-1727.

³³ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-059-6.

³⁴ VOISINE-JECHOVÁ, Hana. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H&H, 2005. ISBN 80-7319-031-1. s. 309-310.

Voisine-Jechové nebo v České literatuře od počátků k dnešku³⁵ od Jana Lehára a kolektivu autorů. Tedy v nejdůležitějších dílech literární historie této doby. Že se jedná o spisovatele katolického, dokazuje jeho zařazení v České katolické literatuře. Martin Putna zde věnuje Zeyerovi několik stran, ve kterých řeší právě náboženské téma v díle Julia Zeyera a také osobní vyznání Zeyerovy víry.³⁶ V Lexikonu české literatury napsala heslo o Zeyerovi Irena Kraitlová. Dozvídáme se zde jak výčet Zeyerovy primární literatury, tak soupis sekundární literatury vzniklé o tomto spisovatelovi.³⁷ Medailon o Juliu Zeyerovi nacházíme i v učebnicích pro střední školy a v dalších publikacích, např. v Panoramatu české literatury³⁸. Zde je snaha zasadit Zeyera do kontextu české literatury a souhrnně představit jeho osobu a dílo.

3 Vydání primární literatury Julia Zeyera po r. 1945

Julius Zeyer byl autorem velmi plodným, jak píše Arne Novák: „*Tvorba Julia Zeyera, objímající téměř 30 let a vykazující v úhrnném vydání 34 veliké svazky, objímá poesii lyrickou i epickou, veršovaná i prosaická dramata a počtem nejhojnější romány a novely.*“³⁹ Ovšem zdaleka ne všechna díla se dnes těší oblibě čtenářů a jsou vydávána. Proto si v této kapitole nastolíme otázky o tom, jaké tituly Julia Zeyera byly po roce 1945 vydávány a s jakou četností.

Na začátku kapitoly je třeba zmínit fakt, že díla Julia Zeyera vycházela mnohem častěji do roku 1945, zvláště pak v prvních desetiletích po jeho smrti, jež bylo nazváno jako období jeho kultu, jak uvádí např. Drahomíra Vlašínová.⁴⁰ Nezůstal autorem zapomenutým, neboť mezi lety 1945 až 2000 vyšlo na sto jeho děl. Oproti již zmíněnému období po Zeyerově smrti jsou však vydávána díla, o jejichž umělecké hodnotě se nedá pochybovat. Byly to především publikace: Radúz a Mahulena, Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu, Dům U Tonoucí hvězdy, Neklan, Doňa Sanča,

---

³⁵ LEHÁR, Jan, STICH, Alexander, JANÁČKOVÁ, Jaroslava, HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

³⁶ PUTNA, Martin C. Julius Zeyer. In: PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-059-6. s. 620-634.

³⁷ KRAITLOVÁ, Irena. Julius Zeyer. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4. U-Ž. 2. sv. 1. vyd. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1671-3. s. 1715-1727.

³⁸ GALÍK, Josef et al. *Panorama české literatury*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1994. ISBN 80-85839-04-0.

³⁹ NOVÁK, Arne a NOVÁK, Jan Václav. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 5. vyd. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-7108-105-1. s. 687.

⁴⁰ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In: VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě, 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 74-75.

Vyšehrad a různé výbory z jeho děl. Jak by se dalo předpokládat, v počtu vydání jasně převyšuje ostatní pohádkové drama Radúz a Mahulena.

Nicméně i v letech po roce 1945 můžeme rozeznat období útlumu zájmu o jeho díla a následného vzestupu, jak popisuje i Drahomíra Vlašínová: „Zájem o jeho tvorbu v odborných kruzích měl proměnlivou intenzitu: procházel obdobími kulminačními i útlumovými. Zejména v druhé polovině našeho století byl pak do jisté míry poznamenán i politickými vlivy.“⁴¹ O pozastavení vydávání Zeyerových děl se zmiňuje i Dita Křišťanová: „[...] naopak jeho dílo po únoru 1948 téměř vypadlo z čítanek a přestalo být vydáváno“⁴². Drahomíra Vlašínová zmiňuje vydání Fučíkových Tří studií⁴³ z roku 1947, jejichž „[...] zúžený pohled fungoval po několik desetiletí po Únoru jako kultovní zaříkadlo a sehrál roli ideologického ochranného štítu [...]“⁴⁴ díky němuž „[...] (Zeyera nepostihl zákaz jako mnohé jiné autory, byť mnoha svými rysy, především duchovním aristokratismem a náboženským smýšlením, novému režimu nemohl vyhovovat)“⁴⁵. Vlašínová dodává, že i přes tento fakt bylo pozastaveno vydávání Zeyerových Vybraných spisů. Tato pauza trvala šest let, píše Vlašínová. Dodává, že znovu začaly knihy tohoto spisovatele vycházet od druhé poloviny padesátých let. A dále vyjmenovává konkrétní tituly, „[...] jejichž uměleckou hodnotu a životnost prověřil čas: Román o věrném přátelství Amise a Amila (vydává se jako kniha pro mládež), Jan Maria Plojhar, Dům U tonoucí hvězdy, Tři legendy o krucifixu, Radúz a Mahulena [...] a také výbory z Karolinské epopoje, většinou určené dětem“⁴⁶. Jedná se o Výbor z Karolinské epopoje⁴⁷ s podtitulem pro souvislou četbu v páté třídě středních škol, nejedná se tedy o děti v pravém slova smyslu. Výbor byl uspořádán J. Š. Kvapilem, který se v poznámkách snaží představit spisovatele Julia Zeyera i jeho dílo. Kvapil klade na čtenáře poměrně velké nároky, proto je pravděpodobné, že pro dnešní žáky středních škol by byly těžko srozumitelné.

---

⁴¹ Tamtéž, s. 74.

⁴² KŘIŠŤANOVÁ, Dita. *Historický mýtus v díle Julia Zeyera*. Praha, 2013. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu. s. 283.

⁴³ FUČÍK, Julius. *Tři studie: Božena Němcová, Karel Sabina, Julius Zeyer*. Praha: Svoboda, 1947. 110 s.

⁴⁴ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 77.

⁴⁵ Tamtéž, s. 77.

⁴⁶ Tamtéž, s. 77.

⁴⁷ ZEYER, Julius. *Výbor z Karolinské epopoje Julia Zeyera: Pro souvislou školní četbu v páté třídě středních škol*. Praha: Československá grafická Unie, 1935. Uspořádal J. Š. Kvapil. 165 s.

Již nastíněnou problematiku vydávání Zeyerových knih se zde pokusíme doložit počty vydaných titulů (dle Souborného katalogu ČR⁴⁸). Největší zájem o vydávání spisovatelových knih byl mezi lety 1945 a 1960 (zaznamenáváme průměrně 3,87 vydaných knih ročně). Mezi lety 1961 a 1980 získáme v průměru 0,75 vydaných knih za rok. Z toho vyplývá, že do 60. let je ještě zřejmý zájem o Zeyerova díla, který v následující historické periodě utichá (můžeme soudit, že i kvůli politickému režimu). Když půjdeme historií dále, zjistíme, že v následujícím desetiletí (1981-1990) můžeme spočítat, že bylo vydáno průměrně 1,2 titulů za rok. Vidíme tedy vzestupnou tendenci v zájmu o vydávání Zeyerových děl. Ta časem postupuje a dostáváme se na číslo v průměru 1,9 vydaných knih ročně v období 1991-2010. A v posledních pěti letech se díla Julia Zeyera vydávají stále více, bylo vydáno průměrně 2,2 titulů ročně mezi lety 2011 a 2015. Jedná se ovšem o stále užší výběr z díla tohoto spisovatele, a to Radúz a Mahulena, Vyšehrad, Troje paměti Víta Choráze, Jan Maria Plojhar a Tři legendy o krucifixu.

Můžeme tedy soudit, že díla Julia Zeyera jsou poptávána stále více, a tudíž více vydávána. Nedostaneme se nejspíše již na číslo 3,87, jako tomu bylo na počátku 2. poloviny 20. století, ale i tak jsou tato čísla důkazem, že Julius Zeyer byl a je důležitou osobností české literatury. Zůstává i dnes uznávaným spisovatelem, jehož dílo není zapomenuto, ale naopak je stále živé a tvoří důležitý prvek v českém literárním dědictví. Celkově tedy můžeme shrnout vývoj vydávání Zeyerových děl citací Vlašínové: „*Jiný čas – jiné modly. Dobu, kdy ženy s obdivem vzhlížely k vyvoleným básníkům a pak šířily jejich myšlenky, či podle nich dokonce i žily, odvanulo celé jedno století. Zeyerovo dílo jako celek dnes samozřejmě neobstojí.*“⁴⁹ Autorka zmiňuje tedy i proměnu pojetí spisovatele na počátku 20. století a dnes. Dříve zaujímal básník vysoké postavení ve společnosti a byl obdivován. Dnes tuto roli převzali jiné osobnosti (např. herci, zpěváci, ...). Proto si již dnes těžko představíme, jak bouřlivou odezvu vzbuzovala Zeyerova díla. Nicméně i tak Vlašínová (ve stati nazvané Julius Zeyer na konci století a tisíciletí) říká, že mnoho charakteristických rysů poetiky J. Zeyera se shoduje s těmi, které poptává dnešní čtenář a filmový divák: „*[...]mytičnost, mystika,*

---

⁴⁸ <<https://www.nkp.cz/katalogy-a-db/souborny-katalog-cr/souborny-katalog-cr>>

⁴⁹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 78.

*exotičnost, ženský aspekt aj.*⁵⁰ A tak z velmi četného Zeyerova díla zbývá dnes v povědomí čtenářů již jen několik nejvýznamnějších titulů. Jak shrnuje Vlašínová na samém konci stati Proměny hodnocení Zeyerova odkazu: „*Zůstalo několik titulů, které prověřil čas, hrst myšlenek, obrysy prudkých vášní a útržky z vnitřního světa básníka, který věděl, co je národní čest a hrdost – i kultura duše. To je trvalé, co zůstalo ze Zeyerova kultu.*“⁵¹

3.1 Edice Česká knižnice

Mezi důležité prvky ve vydávání děl tohoto spisovatele konce 19. století řadíme nejen četnost vydání, ale své důležité místo zde mají nepochybně také edice a reedice jeho děl. Zvláště pak edice Česká knižnice, prestižní edice české literatury, ve které vychází nejdůležitější díla napříč celými českými dějinami. Na internetových stránkách je představena takto: „*Edice Česká knižnice, v níž dosud vyšlo přes 60 svazků, je koncipovaná jako reprezentativní edice, která obsáhne nejvýznamnější hodnoty české literatury od středověku po současnost. Čtyři každoroční svazky v jednotné grafické úpravě jsou vždy zvoleny z různých dob, literárních druhů a názorových světů. Jednotlivé texty jsou nově odborně připravovány nebo se opírou o dosavadní spolehlivá vydání. Každý svazek doprovází komentář, který čtenářům nabídne informace o vzniku děl, jejich kulturně historických souvislostech i pozdějším ohlasu.*“⁵² Přesné znění náplně práce a cíle této edice najdeme v ročence z roku 2013: „*Ve výběru titulů usiluje Česká knižnice jak o zajištění dostupnosti děl, jež mají rozhodující význam pro současnou kulturu a pro živou tradici literární minulosti, pro formování duchovního světa našeho národa, tak o vydávání takových textů (a komentářů k nim), které znamenají přínos pro vědecké poznání důležitých výtvorů a osobností.*“⁵³ Roku 1997 vyšly dva tituly v nakladatelství Český spisovatel, dále už vycházela Česká knižnice

---

⁵⁰ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Julius Zeyer na konci století a tisíciletí. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 87.

⁵¹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 78.

⁵² *Česká knižnice* [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/index.html>>.

⁵³ HOLÝ, Jiří. *Výroční zpráva 2013*. [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice, 2. června 2014. [cit. 21. 1. 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/files/vyrzprava.pdf>>.

v Nakladatelství Lidové noviny⁵⁴ a od roku 2009 vydává Českou knižnici Nakladatelství Host.⁵⁵

Dokladem významu Zeyerova díla, jeho důležitého postavení v kontextu české literatury, je i fakt, že v této edici vyšly dva tituly a publikace Pohádkové drama, jejíž součástí je mimo jiné i Zeyerova hra Radúz a Mahulena. První dílo od Julia Zeyera v edici Česká knižnice vychází roku 1999 a je jím již výše zmíněné drama Radúz a Mahulena, které je součástí publikace Pohádkové drama⁵⁶ (spolu s dramaty Princezna Pampeliška – Jaroslav Kvapil; Lucerna – Alois Jirásek; Sen o říši krásy – Jiří Karásek ze Lvovic). Komentář k Zeyerově hře napsal Dalibor Tureček. Roku 2001 vyšel román Jan Maria Plojhar s komentářem Evy Stehlíkové⁵⁷. O několik let později, roku 2009, vychází cyklus básní Vyšehrad a básnická skladba Troje paměti Víta Choráze s komentářem Terezy Riedlbauchové⁵⁸. Edice jsou pečlivě připravovány a mnohé informace o vydaných titulech (i o edičním plánu) se dočteme už jen z webových stránek České knižnice. Julius Zeyera a titul Vyšehrad/ Troje paměti Víta Choráze jsou zde představeny v krátkém popisku: „*Julius Zeyer (1841 -1901) patří k nejvýraznějším autorům lumírovské generace. Z jeho veršované epiky představujeme dvě díla, zastupující počátky i závěr básnickovy tvorby a zároveň polohu výpravně epickou i intimní. Vyšehrad tvoří cyklus pěti básní: Libuše, Zelený vítěz, Vlasta, Ctirad, Lumír. Intimní polohu reprezentuje autorovo pozdní dílo Troje paměti Víta Choráze.*“⁵⁹

Pojetí kritiky výše zmíněných titulů bude rozebráno v další kapitole, neboť je spojuje stejná edice, která je literárními kritiky často probíraná. Tak i knihy Julia Zeyera vydané v České knižnici vzbudily určitý ohlas českých kritiků. I když musíme uvažovat jinak než u kritik z počátku 20. století, neboť postavení literární kritiky se velmi změnilo. Těžko bychom mohli čekat vyostřené slovní souboje přelomu 19. a 20. století,

---

⁵⁴ Česká knižnice – historie [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/historie.html>>.

⁵⁵ Česká knižnice [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/index.html>>.

⁵⁶ TUREČEK, Dalibor, SENDLEROVÁ, Martina, KUDRNÁČ, Jiří. (eds.). *Pohádkové drama*. Praha: Lidové noviny, 1999, 423 s. ISBN 80-7106-330-4.

⁵⁷ ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Edice Česká knižnice. ISBN 80-7106-478-5.

⁵⁸ ZEYER, Julius. *Vyšehrad; Troje paměti Víta Choráze*. 1.vyd. Ed. RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza, ed. STICH, Alexandr. Brno: Host, 2009. Edice Česká knižnice. ISBN 978-80-7294-331-9.

⁵⁹ Česká knižnice – vydané svazky [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/svazky.html>>.

kteře provázely vydání děl Julia Zeyera i jiných soudobých autorů. Doba a pohled na tohoto spisovatele se změnily. Musíme také vzít v potaz, že reedice nevzbudí takové ohlasy u čtenářů a kritiků jako první vydání literárního díla.

3.2 Recepce a představení děl vydaných v edici Česká knižnice

3.2.1 Pohádkové drama

Publikace vyšla roku 1999 a je zajímavou a ojedinělou syntézou pohádkových dramát konce 19. a počátku 20. století. Budeme se zde zabývat pouze dramatem Radúz a Mahulena a komentářem k této hře nazvaným Povaha a souvislosti textu, který napsal Dalibor Tureček.⁶⁰

Ten na začátku zmiňuje Zeyerův přístup k dramatické tvorbě a historii jeho práce pro divadlo. Nejvíce se ovšem věnuje spisovatelovým hrám, u kterých řeší především ohlasy kritiky a diváků ze Zeyerova života.⁶¹ Jmenuje také charakteristické znaky Zeyerových dramát (jako jsou rozsáhlé lyrické pasáže, estetičnost jazyka, nekomplikovaná psychologie postav), které podle Turečka zapříčinily odlišení se od prestižního divadelního stylu své doby.⁶² Tureček v textu uvádí také Zeyerovy reakce na neúspěšnost inscenací jeho her.⁶³ Dále se věnuje již přímo hře Radúz a Mahulena a informuje o tematických inspiracích a pozměnění děje oproti jeho předlohám. Tureček potom píše o ději dramatu, rozsahu jednotlivých výstupů, užití verše (blankversu) a jazyce. Poté se zabývá premiérou hry a reakcemi dobové kritiky na její uvedení a píše, že touto hrou Zeyer vešel i do zahraničních divadel.⁶⁴ Tureček končí větou, že „*Radúz a Mahulena si ale jako jediná ze Zeyerových her udržela v českém činoherním repertoáru trvalejší místo.*“⁶⁵

Zpracování pohádkového motivu v drama přináší dodnes Zeyerově hře velký úspěch. Fakt je to poměrně jasný a ověřitelný, proto se tohoto tématu dotkneme i v této práci. Komentář Dalibora Turečka rozebírá z mnoha úhlů pohledu Zeyerovo drama

---

⁶⁰ TUREČEK, Dalibor. Radúz a Mahulena. Povaha a souvislosti textu. In: TUREČEK, Dalibor, SENDLEROVÁ, Martina, KUDRNÁČ, Jiří. (eds.). *Pohádkové drama*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-330-4. s. 368–682.

⁶¹ Tamtéž, s. 368–372.

⁶² Tamtéž, s. 370.

⁶³ Tamtéž, s. 372.

⁶⁴ Tamtéž, s. 373–379.

⁶⁵ Tamtéž, s. 382.

Radúz a Mahulena a přispívá tak k hodnotě této publikace. Také řeší celkově Zeyerova dramata, okolnosti jejich vzniku i úspěšnost inscenací jeho her.

Recenzi k publikaci napsal Filip Tomáš v novinách Právo. Zabývá se zde tituly České knižnice od Adama Michny z Otradovic, Boženy Němcové a také knihou Pohádkové drama, které je „[...] prvním dramatickým svazkem knižnice“⁶⁶, jak udává Tomáš. Jeho kritika ovšem nevyznívá moc pozitivně. Vytýká publikaci to, že „*Spojením čtyř autorů vzniká výsledek poněkud rozporuplný (i hodnotově) a sousedství poměrně nečekaná.*“⁶⁷ A dále mluví o rozdílech ideových i tematických. Ovšem v závěru této kritiky cituje z komentáře Dalibora Turečka: „*Jde o představení žánru lyrizované symbolistní pohádky jedné doby, «českého fin de siècle».*“⁶⁸ Uznává tedy, že autorům nešlo o vytvoření souboru dramát stejných ideově či tematicky, ale oním jednotícím prvkem této publikace je právě žánr symbolistní pohádky, jak Filip Tomáš cituje autora doslovu.⁶⁹ Svůj komentář uzavírá Tomáš (stejně jako i několik níže zmíněných autorů recenzí) tím, že si není jistý čteností této publikace: „*Nelze než doufat, že poklad desátého až dvanáctého svazku najde své čtenáře, s nimiž se můžeme těšit na další tucet.*“⁷⁰

3.2.2 Jan Maria Plojhar

Román Jan Maria Plojhar vyšel v edici Česká knižnice roku 2001. Autoři měli více důvodů, proč tento titul vydat právě v tento rok. Patří mezi ně jistě to, že na rok 2001 připadá výročí 160 let od autorova narození a 100 let od jeho smrti. Tento román poprvé vyšel roku 1891, je tomu tedy 110 let od jeho prvního vydání. Na následující jubilea upozorňuje a začíná jimi recenzi románu i Jan Pišna.⁷¹

Komentář k publikaci napsala Eva Stehlíková. Ta se nejprve zabývá Zeyerovou prací na románu i jeho časopiseckém vydání v Lumíru. Následuje kapitola zaměřená na život Julia Zeyera a jeho profesní dráhu. V další části se Stehlíková věnuje tématu románu, a také promítnutí Zeyerovy chůvy a matky a s tím spojeným uvědoměním češství v díle. Nechybí ani vývoj ohlasu této knihy (Stehlíková zmiňuje i publikaci

---

⁶⁶ TOMÁŠ, Filip. Drahý poklad jest dostala Česká země. In: *Právo*. Praha: Borgis. 2000, roč. 10, č. 33 (9. 2.), s. 10. ISSN 1211-2119.

⁶⁷ Tamtéž, s. 10.

⁶⁸ Tamtéž, s. 10.

⁶⁹ Tamtéž, s. 10.

⁷⁰ Tamtéž, s. 10.

⁷¹ PIŠNA, Jan. Zeyerův Plojhar. In: *Souvislosti*. Revue pro literaturu a kulturu. Praha: Sdružení pro Souvislosti. 2003, roč. 14, č. 3. ISSN 0862-6928. s. 364.

Roberta Pynsenta s názvem *Julius Zeyer: The Path to Decadence*⁷² a rozbor Daniely Hodrové) a pojednání o příběhu.⁷³ Stehlíková charakterizuje román (mimo jiné) takto: „*Pozoruhodná syntéza autobiografických prvků s naléhavou výpovědí o stavu společnosti osmdesátých let, zakotvení v reálné scenerii i čase na straně jedné a jejich postupná mytizace pomocí paralelismu vztahů, vyhrocování kontrastů, archetypické formulace charakterů [...] – to vše otevírá román mnoha protichůdným interpretacím a činí dílo otevřeným.*“⁷⁴ S autorkou můžeme souhlasit a její výrok dokazujeme tím, že níže uvedení recenzenti román interpretují různě. V poslední části se Stehlíková zabývá znovu životem Julia Zeyera, a to jeho přestěhováním do Vodňan.⁷⁵ Autorka rozebrala dílo Jan Maria Plojhar tematicky, v souvislosti se Zeyerovým životem a s přítomnými autobiografickými znaky a pojednala i o vývoji recepce románu Jan Maria Plojhar. Dále rozebereme dostupné recenze, které k této publikaci vyšly.

Kvalita románu je zřejmá a prověřená časem, dílo řadíme (stejně jako většina recenzentů) k nejdůležitějším publikacím Julia Zeyera. Recenze se jí pravděpodobně i z tohoto důvodu nezabývají. Věnují se spíše otázce, čím může Jan Maria Plojhar zaujmout dnešního čtenáře nebo co pro ně osobně tento román znamená a v čem vidí jeho hodnotu. Ohlasy vydání tohoto titulu na počátku druhého desetiletí dvacátého prvního století se různily, někdy převládala pozitivní kritika románu, v němž čtenář může najít jemu blízké myšlenky i hrdiny, často se ovšem recenze nesla v duchu skeptického povzdechu: Můžeme očekávat, že i dnes najde Jan Maria Plojhar své čtenáře?

Zeyerův román představuje v Mladé frontě Dnes široké veřejnosti Josef Chuchma spolu s dalšími dvěma tituly z České knihnice od Ivana Olbrachta a Karla Michala. Autor článku nejprve chválí práci edice: „*Jak je pro Českou knihnici typické, svazky vycházejí seriózně edičně připraveny [...].*“⁷⁶ A dále píše základní informace o díle, stručně charakterizuje hlavního hrdinu románu, udává jméno editora, autora

---

⁷² PYNSENT, Robert B. *Julius Zeyer: The path to decadence*. The Hague, Paris: Mouton, 1973.

⁷³ STEHLÍKOVÁ, Eva. Komentář. In: ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Edice Česká knihnice. ISBN 80-7106-478-5. s. 349–366.

⁷⁴ Tamtéž, s. 366.

⁷⁵ Tamtéž, s. 366–371.

⁷⁶ CHUCHMA, Josef. Na pultech je nové trio titulů z České knihnice. In: *Mladá fronta Dnes*. Praha: MAFRA. 2002, roč. 13, č. 43 (20. 2.), s. B4. ISSN1210-1168.

komentáře a zmiňuje se i o ceně publikací.⁷⁷ Chuchma tedy efektivně představuje nové publikace České knihovny.

V periodiku *Souvislosti* v recenzi Jana Pišny nacházíme pozitivní přístup k Zeyerovu dílu i přirovnání tohoto spisovatele k bájnému ptáku Fénixovi, „[...] který se z popela vrací na svět, aby dával k obdivu svá pestrobarevná křídla“⁷⁸. Po tomto úvodu Pišna zmiňuje autobiografičnost Plojgara a vyzdvihuje jinakost románu v kontextu Zeyerovy tvorby: „*Spisovatel se neutiká do minulosti a není svázán s mytologickou šablonou, nýbrž tvoří obraz své duše na kulisách současnosti.*“⁷⁹ Jan Pišna kladně hodnotí spisovatelovu snahu zobrazit duši, utrpení a tragiku života člověka, který nemá naději a čeká ho jen smrt. A to pojímá jako paralelu ke skutečnému životu, nikoli jako neoromantickou pózu.⁸⁰ Zajímavou část recenze tvoří rozebrání románu z hlediska antického vzoru klasických tragédií. Autor recenze říká, že zde nacházíme všech pět Aristotelových částí tragédie (jako je expozice, kolize, krize, peripetie, katastrofa). A dále se zaměřuje na hodnocení samotného Zeyera a soudobé kritiky, která dle Pišny Zeyerovo dílo nedocenila, stejně jako kritika poválečná.⁸¹ Samotný závěr recenze vyznívá pozitivně pro Zeyerovo dílo, ale je otázkou, jestli je řečené opravdu realitou: „*V současnosti se čtenářský zájem o Zeyerovy práce prozaické i dramatické vrací, což stvrzují vydání Jana Marii Plojgara a Radúze a Mahuleny [...] v České knihovnici. Tři legend o krufixu a Domu U Tonoucí hvězdy a výboru povídek Král a žebračka. Kdy však český čtenář znovuobjeví Zeyera básníka?*“⁸² Autorovi bychom dnes již mohli odpovědět vydanou publikací *Vyšehrad/ Trojí paměti Víta Choráze* z roku 2009.

Martin Tomášek se oproti předchozí recenzi nedívá pouze na román Jan Maria Plojgar, ale nejprve zobecňuje a nastiňuje problém klasického díla, které sice není zapomenuto, „[...] zároveň tím ale získává punc muzejního exponátu, navštěvovaného často jen z povinnosti, dokumentu sloužícího (ano!) hlavně k demonstraci typických znaků té které vývojové etapy literatury, kultury společnosti“⁸³. Informuje tak čtenáře

---

⁷⁷ Tamtéž, s. B4.

⁷⁸ PIŠNA, Jan. Zeyerův Plojgar. In: *Souvislosti*. Revue pro literaturu a kulturu. Praha: Sdružení pro Souvislosti. 2003, roč. 14, č. 3. ISSN 0862-6928. s. 363.

⁷⁹ Tamtéž, s. 364.

⁸⁰ Tamtéž, s. 365.

⁸¹ Tamtéž, s. 365–6.

⁸² Tamtéž, s. 366.

⁸³ TOMÁŠEK, Martin. Román jako metafora života. In: *Tvar*. Literární obtýdeník. Praha: Klub přátel Tvaru. 2002, roč. 13. č. 13. s. 21. ISSN 0862-657X.

o problému klasické beletrie, která není čtena a je pouze součástí osnov ve školách. Je zřejmé, že se toto vztahuje i na recenzovaný román Jan Maria Plojhar. Tomášek dodává: „*Hlavním smyslem reedic by proto mělo být nové čtení díla – na jedné straně čtení s co nejlepší znalostí souvislostí, a na druhé tak trochu čtení navzdory.*“⁸⁴ Tomášek dále rozebírá komentář Evy Stehlíkové, shrnuje jej a pozitivně hodnotí práci na celém vydání knihy. Z recenze se také dozvídáme jména literárních historiků, kteří se Zeyerem zabývali. Dále Tomášek nesouhlasí se zařazením Zeyera mezi novoromantiky a uvádí, že román o Plojharovi nemůžeme nazývat dekadentním, i když některé rysy tohoto směru nese. Na závěr (možná i kvůli svým své obavám ohledně čtenosti této knihy) vyzývá čtenáře: „*To nejpodstatnější ale stejně zůstává na nás – Zeyerův román znovu číst.*“⁸⁵ (Zatímco Pišna uvádí vydávání děl Zeyera jako důkaz jeho čtenosti, Tomášek se zamýšlí hlouběji a vůči čtenosti literární klasiky je spíše skeptický).

Další recenze pochází z novinových rubrik zaměřených na kulturu. Oproti výše uvedeným jsou méně obsáhlé, pravděpodobně je tomu tak i kvůli všeobecnému zaměření čtenářů, které můžeme předpokládat. A tak se obě následující recenze zabývají souhrnně třemi publikacemi, vydanými v edici Česká knižnice v roce 2001 (Julius Zeyer – Jan Maria Plojhar; Ivan Olbracht – Nikola Šuhaj loupežník/ Golet v údolí; Karel Michal – Soubor díla).

Jaroslav Someš v recenzi pro Katolický týdeník představuje a oceňuje práci České knižnice a vyzdvihuje výběr vydaných titulů. Dále se věnuje tomu, čím může tato kniha dnešního čtenáře zaujmout a dochází k úvaze: „*Možná s překvapením se tu setkáme s nejedním postojem, který zaujímáme rovněž s nejednou otázkou, kterou si sami klademe. Silněji než dřív zřejmě dokážeme pochopit zejména Plojharovu (a Zeyerovu) skepsi ze společenského vývoje i z hledání národní identity.*“⁸⁶ Tímto Someš nastiňuje další polohu Zeyerova románu, která může být aktuální pro dnešního čtenáře. Je zřejmé, že Someš tento román pojímá velmi pozitivně, neboť uvádí další klad tohoto textu: „*I dnešního čtenáře dokáže okouzlit niterností zpracování a básnivostí jazyka.*“⁸⁷ S touto větou by možná Martin Tomášek (dle své recenze) polemizoval, neboť dnešní čtenář se „básnivostí jazyka“ již lehce okouzlit nedá.

---

⁸⁴ Tamtéž, s. 21.

⁸⁵ Tamtéž, s. 21.

⁸⁶ SOMEŠ, Jaroslav. Novinky České knižnice. In: *Katolický týdeník*. Praha: Katolický týdeník. 2002, roč. 13, č. 22 (2. 6.), s. 8. ISSN 0862-5557.

⁸⁷ Tamtéž, s. 8.

Poslední recenze pochází z novin Právo a napsal ji Filip Tomáš. Hlavním tématem jeho článku je ovšem kniha Karla Michala (stejně jako tak činí Josef Chuchma výše) a Jan Maria Plojhar je zde spíše jen zmíněn. Jako jediný z uvedených recenzentů se pozastavuje nad výtvarnou podobou knihy (ilustrace Jan Zrzavý). Kladně hodnotí originalnost Zdeňky Novákové, která se v tomto vydání vrací k podobě textu Jana Marii Plojhara, kterou měl za autorova života. Vydání románu ovšem pojímá jako ne příliš dobrý počin a připojuje ještě skeptičtější názor, co se týče čtenosti tohoto titulu, než jaký jsme četli u Martina Tomáška, i tak ovšem doufá v opak. Filip Tomáš tedy uzavírá svoji recenzi takto: „*V případě Plojharově se pak vnucuje úvaha, zda někdejší spor o českost typu této postavy najde své dychtivé příznivce i dnes. Doufejme, že ano.*“⁸⁸ Nutno dodat, že zatímco ostatní autoři se snažili o komplexní pojetí románu, nebo o vystižení aktuálnosti a zajímavosti tohoto díla. Tomáš zde píše pouze o jedné z mnoha rysů románu Jan Maria Plojhar, který pravděpodobně čtenáře neupoutá, nicméně tento Zeyerův román není pouze o obraně českého národa a uvědomění si české národnosti. Ale můžeme v něm, stejně jako např. Jan Pišna, najít témata pro dnešního čtenáře poutavá.

Stejně jako v minulosti i dnes tedy nenajdeme jediný pohled na tento román a jedno zařazení k literárnímu směru, což bychom ani neočekávali. Je třeba dodat, že každý výše zmíněný autor se k recenzi Jana Marii Plojhara postavil po svém a zaměřil se na jinou stránku románu, někdo se zabýval i komentářem, vysvětlivkami, nebo grafickou podobou díla. Je tedy obtížné srovnávat pohledy na toto dílo. Můžeme ovšem říci, že recenzenti se obávají nízké čtenosti tohoto díla (jako i díla jiných klasiků literatury). I tak se ovšem snaží čtenáře nalákat na tematické roviny románu blízké dnešnímu člověku a pro něj dodnes aktuální.

3.2.3 Vyšehrad/ Troje paměti Víta Choráze

Publikace těchto dvou Zeyerových básnických skladeb vychází v edici Česká knižnice roku 2009. Svazek editovala a rozsáhlý komentář napsala Tereza Riedlbauchová. Dopodrobna v něm rozvádí mnoho aspektů těchto děl a přehledně o nich pojednává.

---

⁸⁸ TOMÁŠ, Filip. Karel Michal a Česká knižnice. In: *Právo*. Nezávislé noviny. Praha: Borgis. 2002. roč. 12, č. 61 (13. 3.), s. 12. ISSN 1211-2119.

Vyšehrad se skládá z pěti skladeb (Libuše, Zelený vítěz, Vlasta, Ctirad, Lumír). Zeyer v něm čerpá motivy z českých pověstí. Jan Voborník se zmiňuje o tom, v čem tkví význam Vyšehradu: „*V tom, že básnickou činností krásotvornou podán v něm národu celek, jímž okruh nejstarších jeho pověstí u velikých mytických tvarech obživil, tím z nejistot pochybné pravdy historické vytržen a v souvislost s trvalými pravdami kosmickými uveden byl.*“⁸⁹ Vyšehrad je důležitým prvkem v kontextu Zeyerova díla, dokazuje spisovatelův zájem o českou minulost a pověsti českého národa, které bezpochyby patří ke znakům Zeyerovy poetiky.

Autorka komentáře rozebírá dílo tematicky – řeší místo českých pověstí v Zeyerově díle, následně děj epických básní a jejich rozbor. Zabývá se mimo jiné kosmickými tělesy v tomto díle, neboť jejich názvy zde Zeyer hojně užívá.⁹⁰ Riedlbauchová udává, že: „[...] *dominují vesmírná tělesa: hvězdy, luna, slunce, země*“⁹¹. A shrnuje cyklus takto: „*Každá z básní by se dala přirovnat k jednomu období: Libuše k létu, Zelený vítěz k jaru, Vlasta k zimě, Ctirad k podzimu. Báseň Lumír se přes cyklus ročních dob [...] přenáší k cyklu [...]*“⁹². Následně se Riedlbauchová věnuje vzniku cyklu Vyšehrad a jeho ohlasu, dále také dobovému uměleckému kontextu, který specifikuje na hudební, výtvarný i literární kontext⁹³. V závěru zařazuje Vyšehrad mezi „[...] *stěžejní díla lumírovské generace, také kvůli tomu, čím se tato generace vyznačovala: tj. vypjatá estetizace, bohatá metaforika a jistá exkluzivnost ztvárnění syžetu*“⁹⁴. Autorka svůj komentář pojala přehledně a uchopila cyklus Vyšehrad z mnoha stran (např. tématu, uměleckého kontextu, ohlasu).

U lyrikoepické skladby Troje paměti Víta Choráze připomíná Riedlbauchová dobu jejich vzniku, vznikají totiž na konci Zeyerova života⁹⁵ (oproti tomu cyklus Vyšehrad je jedním z prvních jeho básnických děl). Autorka se v komentáři zabývá především verzemi této skladby, jelikož jich vzniklo několik.⁹⁶ Následuje rozbor tématu a motivu smrti, motivu Benátek v díle, citacemi z jiných děl, které podle Riedlbauchové

---

⁸⁹ VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Se dvěma podobiznami. Praha: Československá grafická unie. 1936. s. 105.

⁹⁰ RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. Komentář. In: ZEYER, Julius. *Vyšehrad/ Troje paměti Víta Choráze*. 1. vyd. Ed. RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza, ed. STICH, Alexandr. Brno: Host, 2009. Edice Česká knižnice. ISBN 978-80-7294-331-9. s. 269–272.

⁹¹ Tamtéž, s. 272.

⁹² Tamtéž, s. 280.

⁹³ Tamtéž, s. 280–288.

⁹⁴ Tamtéž, s. 288.

⁹⁵ Tamtéž, s. 288.

⁹⁶ Tamtéž, s. 290–294.

tvoří nedílnou součást básně.⁹⁷ V závěru autorka říká, že „[...] *Troje paměti Víta Choráze patří bezesporu k tomu nejlepšímu, co napsal.*“⁹⁸ Jaroslava Janáčková o tomto díle píše: „*Troje paměti Víta Choráze představují podivuhodnou syntézu Zeyerova díla. Jsou i jakýmsi dovětkem za trojici próz, jež svého času Šalda nazval prologem dekadence (Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu, Dům U Tonoucí hvězdy).*“⁹⁹ Janáčková tak usuzuje, neboť nalzáme zřejmé podobnosti titulního hrdiny s Plojharem. A Chorázova duše touží po Bohu, stejně jako postavy Zeyerových Tří legend o krucifixu. Názor Janáčkové o této knize je dokladem toho, že *Troje paměti Víta Choráze* byly vydány v edici Česká knižnice opodstatněně, jelikož jsou hodnotným dílem v kontextu české literatury.

Titul Recenzuje Daniela Iwashita v *Hospodářských novinách* v rubrice *Knihy s titulkem Napříč žánry*. Mimo Zeyerova titulu zde najdeme další tři knihy vyšlé v roce 2009 a musíme uvést, že Zeyer sem jaksi nezapadá, neboť ostatní knihy jsou knižními novinkami. Tímto je ovlivněna i recenze Zeyerových básní, jelikož je koncipována jako krátký sloupek, který má přitáhnout co nejvíce čtenářů a upozornit na zajímavou knihu. Iwashita představuje knihu s nadšením a říká, že Česká knižnice: „[...] *šťastně zvolila přitažlivý dvoutitul*“¹⁰⁰, dále obě básnické skladby stručně představuje a blíže je rozebírá takto: „*V obou se mísí bohatá přírodní a vesmírná představivost, «divé lásky, divé vábení» či peklo vášní sváří s velkým ideálem, se snem o harmonii pokoje duše.*“¹⁰¹ V recenzi volí Iwashita expresivní slova, kterými se snaží co nejvíce přiblížit charakter Zeyerových básnických skladeb. Na závěr vyzrazuje konec obou skladeb: „*Ve Vyšehradu vše vyústí v truchlivé vítězství mužů nad ženami, ve Vítu Chorázovi «nesvatou», lidskou žízeň po nekonečné lásce utiší Bůh.*“¹⁰² Iwashita doporučuje knihu dnešním čtenářům, představuje ji stručně a přitažlivě, že může mnohé ke knize přivést, což je jistě dobrý počín. Také pozitivně hodnotí činnost České knižnice. Autorka neuvažuje nad čteností této publikace, ani nad její aktuálností, jak jsme to mohli zaznamenat u autorů recenzí románu Jan Maria Plojhar. Nezmiňuje se ani o komentáři Terezy Riedlbauchové, který se stává v tomto případě nedílnou součástí titulu. Je to

---

⁹⁷ Tamtéž, s. 297–301.

⁹⁸ Tamtéž, s. 301.

⁹⁹ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Julius Zeyer. In: LEHÁR, Jan, STICH, Alexander, JANÁČKOVÁ, Jaroslava, HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8. s. 333.

¹⁰⁰ IWASHITA, Daniela. Ó srdce obolené, ó duše zmítané. In: *Hospodářské noviny*. Praha: *Economia*. 2010. roč. 54, č. 55 (19. 3.), s. 13. ISSN 0862-9587.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 13.

¹⁰² Tamtéž, s. 13.

dáno i rozsahem příspěvku Daniely Iwashity, jehož cílem patrně bylo s titulem čtenáře stručně seznámit.

3.2 Jan Maria Plojhar

Román Jan Maria Plojhar se i v dnešní době těší určité oblibě u čtenářů. Nese mnoho autobiografických rysů ze života Julia Zeyera. Autor píše román v rozpoložení, které přibližuje Hana Voisine-Jechová: „*Nejčastěji však se mu rodná země jevila jako zdroj otázek, a dokonce hořkosti, v níž se tajila vášnivá náklonnost.*“¹⁰³ Zeyer zde ukazuje dvě možné obdoby lásky, jednu jako záhubu, zkázu a druhou jako spojení dvou duší. Plojhar je mladý a nepřilíživě uznávaný básník, jehož tragický osud vyvrcholí tím, že podléhá svému předešlému zranění v boji za národ (zejména za Prahu). Díky hlavní postavě, jejíž charakter je i dnes aktuální, řadíme román ke stěžejním dílům Zeyerovy tvorby. Voborník charakterizuje hlavní postavu tohoto díla velmi trefně: „*Hrdinou je snílek, jenž ač přebohatě obdařen přírodou i poměry, ač skvěle vychován i nasycen krásami živými i mrtvými přesto není šťasten. Proč? Nedovedl žít. Nedovedl jíti vyšlapanou cestou, neohlížeti se vpravo a vlevo jako jiní a nepřemýšleti.*“¹⁰⁴ Podíváme-li se do Plojharova nitra, zjistíme, že jeho pocity jsou nám blízké i dnes. Nemáme být proč nešťastní, jsme hmotně zabezpečeni, ale přemýšlíme nad smyslem života, který se nám vzdaluje. Snažíme se žít pro život, ale je tato cesta správná? Naplňuje nás? Tyto otázky a mnohé další nás mohou při čtení Zeyerova románu napadat. Proto shledávám román Jan Maria Plojhar stále aktuálním a myslím, že může oslovit i dnešní čtenáře. Je proto příhodné, že je stále vydávaným dílem.

Poprvé vychází nejprve časopisecky roku 1888 a poté knižně roku 1891. Mladá generace přelomu století přijímala román velmi kladně. Vlasta Skalická uvádí, že Plojhar byl touto generací považován za hrdinu s dekadentními rysy.¹⁰⁵ Je to stanovisko pochopitelné vzhledem k době, jelikož Zeyer byl mladé symbolisticko-dekadentní generaci vzorem. Michal Fránek uvádí, že Zeyer byl předobrazem i co se týče svého vystupování: „*[...] vyjadřoval své opovržení «davem» a odmítal popularitu, pokud by musela být zaplácena uměleckými ústupky. Tento postoj mladá generace v 90. letech*

---

¹⁰³ VOISINE-JECHOVÁ, Hana. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H&H, 2005. ISBN 80-7319-031-1. s. 309-310.

¹⁰⁴ VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Se dvěma podobiznami. Praha: Československá grafická unie. 1936. s. 205.

¹⁰⁵ SKALICKÁ, Vlasta. Zeyerův román Jan Maria Plojhar – aktuální dílo své doby?. In: *Literární měsíčník*. Praha: Svaz českých spisovatelů. 1987. Roč. 16, č. 6 (červen). s. 100.

chácala jako kýženou jednotu života a díla, proto jej vysoce oceňovala.“¹⁰⁶ V této době ovšem stále přetrvávalo i zařazení Julia Zeyera mezi romantiky bez bližší specifikace Zeyerova romantismu, píše Michal Fránek.¹⁰⁷ Mezi předchůdce dekadence a ty, kteří byli nadcházející generaci vzorem, zařazuje Julia Zeyera i Luboš Merhaut v publikaci věnované dekadenci v Českých zemích.¹⁰⁸ Dekadencí v Zeyerově díle se zabývá především Robert Pynsent v monografii *Julius Zeyer: The Path to Decadence*, ten zařazuje Zeyera do kontextu české literatury a píše, že symbolistní a dekadentní spisovatele přitahoval koncept Zeyerovy práce a způsob, jakým zpracovával svá témata.¹⁰⁹ Pynsentův názor se tedy shoduje s výše zmíněnými.

Mnozí další literární historici ovšem zastávají názor podobný Skalické, která píše, že hlavní hrdina je spíše postavou romantickou, a to kvůli své lásce k životu a touze konat.¹¹⁰ Shoduje se tedy i s Drahomírou Vlašínovou v úvaze o Zeyerovi a dekadenci: „u nás je považován za předchůdce, Pynsent jej staví do hlavního proudu“¹¹¹.

Po roce 1945 vychází román Jan Maria Plojhar celkem sedmkrát – roku 1947, následná vydání roku 1950 (vydalo stejně jako *Tři legendy o krucifixu* nakladatelství Vyšehrad, o kterém bude pojednáno v následující kapitole), 1964 a 1976 sestavil Rudolf Skřeček. Vydání z roku 1976 obsahuje i *Tři legendy o krucifixu* (a je tudíž také zmíněno níže). Po Sametové revoluci edituje roku 1996 další vydání románu Zdeňka Nováková, následuje vydání z roku 2001 v edici Česká knižnice, které bylo rozebráno v předchozí kapitole. Nejnověji vyšel román v edici E-knihovna roku 2011.

Z hlediska počtu recenzí nejvíce zaujalo veřejnost vydání z edice Česká knižnice, jehož ohlasy jsou zpracovány výše. Je tomu tak pochopitelně, neboť ve jmenované edici vychází hodnotné tituly od českých spisovatelů. Autoři recenzí tak zpravidla nepochybují o kvalitě díla, ani o titulu jako celku. K ostatním vydáním po

---

¹⁰⁶ FRÁNEK, Michal. Romantismus Julia Zeyera z pohledu dobové literární kritiky. In *Bohemica litteraria*. Brno: FF MU. 2011. Roč. 14, č. 1, ISSN 1213-2144. s. 7.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 3-9.

¹⁰⁸ MERHAUT, Luboš. Vrchol a propast v jednom. Proměny dekadentních souřadnic v české literatuře přelomu 19. a 20. století. In: URBAN, Otto M. et al. *V barvách chorobných: idea dekadence a umění v českých zemích 1880-1914*. Praha: Arbor vitae, 2006. ISBN 80-86300-72-2. s. 42-43.

¹⁰⁹ PYNSENT, Robert B. *Julius Zeyer: The Path to Decadence*. The Hague, Paris: Mouton, 1973. s. 238.

¹¹⁰ SKALICKÁ, Vlasta. Zeyerův román Jan Maria Plojhar – aktuální dílo své doby?. In: *Literární měsíčník*. Praha: Svaz českých spisovatelů. 1987. Roč. 16, č. 6 (červen). s. 100.

¹¹¹ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. ISBN 80-7248-081-2. s. 78.

roce 1945 však recenze chybí, může tomu tak být vzhledem k tomu, že se nejednalo o nové dílo, ale o reedice v českém prostředí známého románu. Nebylo tedy potřeba informovat veřejnost o tom, že dílo znovu vyšlo. Zvláště pak v posledním desetiletí, kdy zaznamenáváme velký úbytek tištěných periodik včetně novin.

3.3 Tři legendy o krucifixu

Mezi nejznámější titul Julia Zeyera zařazujeme i tento triptych legend, který poprvé vychází roku 1895. Tři samostatné legendy spojuje téma Kristova kříže, které je pokaždé zobrazeno jiným způsobem. Zeyer je píše velmi obrazným stylem, který vede čtenáře, aby si představoval výjevy legend jako mohutná malířská díla. Voborník vypisuje snad všechna témata, kterými se Zeyer v legendách zabývá: „*Divá, bezohledná touha umělecká, ukrutná rozkoš tvůrčí, bolestné prahnutí po vykoupení nejvyšší láskou a obětí, žár nenávisti svaté, svatá touha prostinké duše dobrotivé, vše pospolu jako na dvojkřídlem obraze.*“¹¹² Jsou nedílnou součástí Zeyerova díla pro monumentálnost stylu a pro náboženský motiv, který legendami prostupuje. V každé legendě Zeyer zobrazuje křesťanskou víru z jiného úhlu pohledu, což pak tvoří celek křesťanských hodnot, na kterých tato je tato víra založena.

Zeyer zpracovává i téma náboženského fanatismu i fanatismu, který s náboženstvím spojen není – řeší, čeho všeho je člověk schopen pro své přesvědčení. Téma, které je dnes velmi aktuální a budí vášnivé diskuse, je zpracováno právě Zeyerem. Proto to uvádím jako jeden z důvodů aktuality Tří legend o krucifixu. Pro čtenáře může být zajímavý i vývoj legendy, která jako žánr nebyla populární jen ve středověku, ale i v druhé polovině 19. století a na počátku století 20., nicméně byla obohacena o národní a sociální prvky, píše Petr Čornej.¹¹³

Autoři recenzí se často snaží hledat důvody, proč právě toto dílo je hojně vydávané, tudíž i čtené. A právě četností vydání (po roce 1945) se budeme dále zabývat.

Od roku 1945 vychází legendy celkem desetkrát a řadí se tak k nejvydávanějším dílům tohoto autora (seznam citací těchto titulů viz Příloha A). Roku 1947 jako překlad do slovenštiny, roku 1949 spolu s krátkými prózami Zahrada mariánská, Alexej, člověk boží a Sestra Paskalina.

---

¹¹² VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Se dvěma podobiznami. Praha: Československá grafická unie. 1936. s. 229.

¹¹³ ČORNEJ, Petr. Legenda. In MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-x. s. 347.

Potom dvakrát roku 1969 a jednou roku 1970 vydalo Tři legendy o krucifixu nakladatelství Vyšehrad, to je zde zmíněno proto, že se jedná o nakladatelství, které bylo do roku 1992 součástí vydavatelských podniků Československé strany lidové.¹¹⁴ Není tedy náhodou, že si nakladatelství vybralo dílo inspirované středověkými legendy, znázorňující symboliku Kristova kříže a zprostředkovávající motiv křesťanských ctností (sebeobětování, pokora, odpuštění aj.).

Roku 1976 vychází Legendy s doslovem Ludmily Lantové spolu s románem Jan Maria Plojhar. Poté vychází až více než po deseti letech roku 1987 pod názvem Tři legendy o krucifixu a jiné báje. Svazek uspořádala Jaroslava Janáčková. Roku 1999 dal Třem legendám o krucifixu zajímavou grafickou podobu Pavel Rút. Toto vydání vyvolalo mnoho pozitivních ohlasů, jelikož právě díky své podobě a ilustracím (již zmíněného Pavla Rúta), které skvěle doplňují text, tvoří jedinečné umělecké dílo. Roku 2003 jsou vydány jako překlad do bulharštiny spolu s dalšími krátkými prózami od Julia Zeyera. A poslední vydání bylo připraveno roku 2011.¹¹⁵ (Seznam citací těchto knih viz Příloha A). V další části budou rozebrány některé recenze, a to především recenze k vydáním z roku 1987 a 1999, které vzbudilo nejvíce ohlasů.

O Třech legendách se zmiňuje Milena Nyklová v deníku Lidová demokracie z roku 1971. Jednalo se o deník Československé strany lidové, a zřejmě z toho důvodu ve svém článku akcentuje křesťanský motiv legend a píše, že: „*My se v tomto případě můžeme jen podívat inspirační síle událostí, které se odehrály bezmála před dvěma tisíci lety.*“¹¹⁶ Také se zabývá protiklady v legendách (např. láska a nenávisť zvláště u postavy Abisaína v legendě Toledské), na kterých jsou podle Nyklové příběhy založeny.¹¹⁷ Pokud bychom chtěli eliminovat dva základní motivy díla, budeme nejspíše souhlasit s Nyklovou, legendy jsou opravdu založeny na lásce a nenávisti.

K vydání z roku 1987 s názvem Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce vyšlo poměrně velké množství článků, které často upozorňují z hlediska obsahového

---

¹¹⁴ MALÁ, Zuzana, SLÁDEK, Ondřej. Vyšehrad. In Ústav pro českou literaturu AV ČR *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha : ÚČL AV ČR, 1998, aktualizováno 30. 1. 2015 [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné na: <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1810>>.

¹¹⁵ Webové stránky Městské knihovny v Praze: <<http://search.mlp.cz/cz/titul/tri-legendy-o-krucifixu/3370654/>>.

¹¹⁶ NYKLOVÁ, Milena. Skutečnost a legendy. In: *Lidová demokracie*. Praha: ČS. Strana lidová, 1971, roč. 27, č. 46 (24. 2.), s. 5.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 5.

a tematického na méně známé Zeyerovy báje přidané v tomto vydání (Janáčková¹¹⁸; Hausenblas¹¹⁹). Janáčková v článku Výběr z nejzajímavějších knih rozebírá prostředí legendy Inultus (sešla Praha po bělohorských událostech) a zamýšlí se nad Zeyerovým světoobčanstvím, které ve své době mnohé pobuřovalo, dnes však vnímáme Julia Zeyera jako Čecha, který byl plně zakotven v národní kultuře, říká Janáčková.¹²⁰ Tento posun vnímání Zeyerova světoobčanství je dnes zřejmý a Janáčková na něj správně upozorňuje, neboť v souvislosti se Zeyerem je velmi přínosné sledovat vývoj pojetí osoby Julia Zeyera v dějinách. Pokud se budeme tímto vývojem zabývat, pochopíme daleko lépe, kým Julius Zeyer ve své době byl.

Zajímavý pohled na tento soubor krátkých próz přináší Ondřej Hausenblas. Rozebírá Zeyerův styl a jazyk, který již za jeho života byl tématem jeho příznivců i odpůrců.¹²¹ Hausenblas nevidí v archaickém a velmi obrazném jazyce Julia Zeyera negativum, ale říká: „[...] dozvíme se ze Zeyerových próz [...] že vypjatá senzitivita se může u dobrého spisovatele velice účinně sloučit s naprosto ostrým společenským viděním, s reflexí takřka existenciální“¹²². Vysvětluje tak čtenářům, že právě ona citovost a obraznost jazyka pomáhá vytvořit dílo s prvky existencialismu. Tedy to, co bylo tehdejšími kritiky Zeyerovi vytýkáno, se dnes obrací v pozitivum. Je pravdou, že osobitý styl jazyka charakterizuje tohoto spisovatele a působí velmi originálně.

Další zamyšlení nad tímto výtiskem přináší opět Jaroslava Janáčková tentokrát pro periodikum O knihách a autorech. Píše o tématu mučeného člověka a motivu vstávání z mrtvých, které je podle ní v české literatuře časté, jako příklad udává Nerudovy Zpěvy páteční.¹²³ A dodává, jak se od nich Zeyerovo pojetí liší: „Julius Zeyer pak přízvuky oné tragické výzvy, obsažené v občanské lyrice Nerudově, obracel k potřebám lidských jistot na nejisté zemi.“¹²⁴ Zeyer se podle autorky snaží přiblížit obyčejným lidem, kteří trpí. Což můžeme snadno dokázat na postavě Inulta a Samka Ptáka – obě postavy trpí, jsou prosté, proto si jich nikdo nevšimá a jejich činy tak nikdo

---

¹¹⁸ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Zeyerovy báje o lásce. In: *Výběr z nejzajímavějších knih*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 1 (březen). s. 40–41.

¹¹⁹ HAUSENBLAS, Ondřej. Zázračná láska Julia Zeyera. In: *Nové knihy*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 21 (20. 5.). s. 3.

¹²⁰ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Zeyerovy báje o lásce. In: *Výběr z nejzajímavějších knih*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 1 (březen). s. 41.

¹²¹ HAUSENBLAS, Ondřej. Zázračná láska Julia Zeyera. In: *Nové knihy*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 21 (20. 5.). s. 3.

¹²² Tamtéž, s. 3.

¹²³ JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Tři legendy o křížifixu. In: *O knihách a autorech*. Praha: Český literární fond. 1986, zima, s. 26.

¹²⁴ Tamtéž, s. 26.

neoceňuje. Odměnou se pro ně stává Boží přízeň – u Inulta se jedná o zázrak, kdy si velikost jeho činu uvědomí lidé otevření víře, u Samka je tomu obdobně.

Jaroslav Jung se zabývá jinými aspekty této publikace než Janáčková. Vybírá si téma Zeyerova vnitřního života, které se promítlo snad ve veškeré Zeyerově práci, a rozebírá vliv jeho chůvy a matky. A píše o celkovém vyznění díla, tedy témata jako češství, mučednictví, národ, kříž a také jeho náboženský postoj.¹²⁵ Ovšem doba Julia Zeyera byla v mnoha aspektech jiná než ta naše, a proto jeho dílo vyznívalo jinak ve své době než dnes. Toho je si vědom i Jung: „*Je samozřejmé, že Zeyerovo filozofické pojetí společnosti a úředu člověka, byť je v 90. letech provázáno radikalizací jeho názorů a postojů, je nám dnes cizí.*“¹²⁶ A opravdu si nedokážeme představit, že by se dnes člověk nechal mučit proto, aby zachránil národ či svou víru, alespoň ne v evropském prostředí. Co se týče autobiografických znaků, považujeme za zřejmý vliv chůvy v tom, že Zeyer látky pro své legendy přebírá i z mýtů a pohádek, ke kterým mu chůva vytvořila v jeho dětství vztah. Nicméně více se toto projevuje v románu Jan Maria Plojhar, ve kterém je hlavní postava skoro až ztotožňována se Zeyerem.

Zcela jiným pohledem – aktuálností legend – se zabývá Jiří Holý. Zamýšlí se celkově nad tím, proč se vydávají knihy z 19. století.¹²⁷ A píše, co by mohlo být důvodem toho, že právě Zeyerovo dílo se znovu v této době vydává: „*Snad to souvisí s oživením romantického postoje ke světu, s nímž jsou spojeni autorovi hrdinové kráčející bez ohledu na vše «rozumové» a «praktické» za svou hvězdou.*“¹²⁸ Z onoho romantického postoje potom vyplývá i to, co na Zeyerově tvorbě Holý vyzdvihuje a proč ji doporučuje čtenářům: Zeyerovi se totiž podařilo „*[...]dodat pečeť podivuhodné osudovosti, že z nich vane dech jako ze starých eposů, mýtů a hrdinských bájí*“¹²⁹. Je pravda, že tímto je jeho tvorba v kontextu české literatury originální.

Literární kritiku velmi zaujalo vydání Třech legend o krucifixu z roku 1999, jehož grafickou podobu a ilustrace vypracoval Pavel Rút. Všechny zde uvedené recenze vydání velmi chválí, ilustrace skvěle doplňují text a kniha se tak stává originálním artefaktem.

---

¹²⁵ JUNG, Jaroslav. Tulák po minulosti. In: *O knihách a autorech*. Praha: Český literární fond. 1987, jaro, s. 27.

¹²⁶ Tamtéž, s. 27.

¹²⁷ HOLÝ, Jiří. Pětkrát česká klasika z nakladatelství Čs. Spisovatel. In: *Literární měsíčník*. Praha: Svaz českých spisovatelů. 1988. Roč. 17, č. 9 (listopad). s. 93.

¹²⁸ Tamtéž, s. 93.

¹²⁹ Tamtéž, s. 93.

Dokladem toho, že dílo Julia Zeyera může zaujmout různorodé čtenáře, je recenze Tří legend v časopise Rock & pop. Ondřej Bezr zde velmi čtivým způsobem doporučuje čtenářům tento titul, i když říká, že jazyk může být dnešnímu čtenáři vzdálený.¹³⁰ Dále píše o jazyku Julia Zeyera v kontrastu s tím, který se užívá často dnes: „*A konec konců, krásný archaický jazyk má v době, kdy je populární literární vulgarita, také mnoho do sebe.*“¹³¹ Zabývá se také aktuálností tohoto titulu vzhledem k jeho náboženskému a filozofickému zaměření a originálně srovnává Zeyerovy Legendy s texty rockových písní: „*Svár katolického mysticismu a židovství, ale také neustálé «výlety» k jiným filosofům, které citují různé výklady jeho díla, ostatně nejsou příliš vzdáleny literární i textařské tvorbě některých významných rockových hudebníků [...].*“¹³² Přirovnává texty Legend k Arbesovým romanetům a na konci udává další důkaz aktuálnosti knihy: „*K současnosti živě promlouvá i potemnělá atmosféra [...]*“¹³³. Ondřej Bezr tak přibližuje titul čtenářům časopisu o rockové hudbě. Recenze Ondřeje Berza podává originální náhled na toto dílo a umožňuje se zamyslet nad tím, že Tři legendy o krucifixu mohou zaujmout čtenáře různých zájmů.

Další recenze byly uvedeny především v periodikách zaměřených na literaturu. Petr Čermáček vyzdvihuje grafickou stránku titulu, kterou dopodrobna rozebírá,¹³⁴ a celkově charakterizuje Legendy takto: „*[...] jde o mimořádně působivé prózy s bohatými možnostmi mystického a symbolického výkladu, prozrazující mimo jiné i Zeyerovy hluboké znalosti mytologie či theosofie, [...] jde však také o hluboce lidské příběhy o lásce, vášni, oběti*“¹³⁵. Dále vykládá např. symboliku čísla tři a jeho užití v těchto příbězích a hlavní myšlenky jednotlivých legend.

S recenzí v Literárních novinách přichází Aleš Haman, který se snaží objasnit negativní Šaldovu kritiku tohoto triptychu příběhů. Ta se sestávala především z kritiky psychologie postav, kterou Haman vysvětluje tak, že Šalda nemohl srovnávat psychologii postav velkého románu Dostojevského s krátkými prózami Julia Zeyera.¹³⁶

---

¹³⁰ BEZR, Ondřej. Julius Zeyer: Tři legendy o krucifixu. In: *Rock & pop*. Průvodce moderní hudbou. Praha: Rock & ... 1999, roč. 10, č. 5/187 (květen), s. 122. ISSN 0862-7533.

¹³¹ Tamtéž, s. 122.

¹³² Tamtéž, s. 122.

¹³³ Tamtéž, s. 122.

¹³⁴ ČERMÁČEK, Petr. Legendární legendy v krásné úpravě. In: *Host*. Měsíčník pro literaturu a čtenáře. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host ve spolupráci s Nakladatelstvím Host. 1999, roč. 15, č. 7 (září), příl. Recenzní příloha, s. 3–4. ISSN 1211-9938.

¹³⁵ Tamtéž, s. 4.

¹³⁶ HAMAN, Aleš. Knihkupectví U zlatého prstenu. In: *Literární noviny*. Praha: Litmedia, 1999, roč. 10, č. 17 (28. 4.), s. 16.

Tuto hypotézu dokazuje i definicí žánru legendy: „[...] (v původním významu slova *texty určené ke čtení pro svou mravně nabádavou povahu*), *příznačné v hagiografické literatuře právě svou až naivně působící abstrakcí (podobně jako středověké malby) nesrovnatelnou s postupy moderní psychologické prózy [...]*“¹³⁷ Podle Hamana Zeyer tedy svou psychologií postav, kterou pouze načrtává, pouze naplňuje definici žánru legendy.¹³⁸ Haman tak podává opět jiné pojetí recenze této knihy, a to v konfrontaci se Šaldovou kritikou *Tří legend o krucifixu*. Řeší tak dobové ohlasy díla, které je dobré čtenářům připomenout pro lepší pochopení postavení těchto legend v kontextu české literatury. Načrtává tak problematiku vývoje pohledu na Zeyerova díla dnes a v jeho době. V recenzi se dále Haman zabývá náboženskou tematikou v díle, která bude rozebrána níže.

Další příspěvek do Literárních novin o Třech legendách o krucifixu píše Viktor Šlajchrt, který vyzdvihuje zvláště legendu Inultus a říká, že autor: „[...] *tu zachází se svými postavami s patriarchální přísností: nechá umučit nevinného mladého muže, aby dohnal k záhubě ambiciózní ženu [...]*“.¹³⁹ Svou recenzi ovšem zahrnuje do kontextu dalších nově vyšlých publikací. Proto se čtenář setkává s přirovnáním ke knize Rady zkušeného ďábla z hlediska tematiky zla. Legenda Inultus může čtenáře zaskočit právě gradací děje, citovostí a bezbřehou vášní, která se stupňuje. Nad krutostí malířky se pozastaví snad každý čtenář. Šlajchrt píše o Inultovi jako o nevinném muži. Celkové vyznění Inultova chování bych ale považovala za zcela vědomou a dobrovolnou snahu přiblížit se Kristu co nejvíce a vykonat čin hodný spasení. To ho táhne k cíli mučednické smrti. Přesvědčení obou hlavních postav je tedy velmi silné, každou táhne jiným směrem, což ovšem nic nemění na děsivosti vraždy.

Autoři recenzí se často zabývají náboženskou tematikou těchto próz a často ji přičítají v tomto smyslu autobiografické prvky a přidávají tedy vysvětlení Zeyerova náboženského vyznání. Neboť Zeyer píše *Tří legendy o krucifixu* na sklonku svého života. Toto období se u Zeyera vyznačuje návratem ke křesťanství, jehož motivy v této době prostupují jeho díla. Autoři sekundární literatury se svými názory na Zeyerovu religiozitu v něčem shodují, v některých případech se ale rozcházejí. Celkově ale souhlasí s tím, že se Zeyer na konci života hlásil ke křesťanské víře, nicméně po celý život s ní polemizoval a zajímal se i o jiná náboženství.

---

¹³⁷ Tamtéž, s. 16.

¹³⁸ Tamtéž, s. 16.

¹³⁹ ŠLAJCHRT, Viktor. Knihkupectví a kavárna Řehoře Samsy. In: *Literární noviny*. Praha: Litmedia, 1999, roč. 10, č. 18 (5. 5.), s. 16.

Jung podává ohledně toho svůj názor: „*Nejen proto, že předlohou se jí stala slovenská lidová pověst, ale v nemenší míře proto, že uvádí na scénu prostáčka, překonávajícího pozemské bědy důvěřivou vírou v Krista, který, podobně jako v Inultovi, se vlastně obrací proti mocné katolické církvi, aby se po zákonu evangelické čistoty postavil na stranu chudých a trpících. Tato metaforicky sklenutá myšlenka byla v době Zeyerově nepochybně občansky statečným činem.*“¹⁴⁰ Jung tedy vyzdvihuje to, jak Zeyer popisuje pravou a čistou víru, o které čteme v evangeliích. Tři legendy o krucifixu jsou opravdu obrazem základních křesťanských ctností, mezi které počítáme víru, naději a lásku, také ovšem pravou víru a dobro nejprostších lidí. Oproti tomu Zeyer popisuje slepotu vysokých hodnostářů katolické církve, kteří přes svou zaslepenost nejsou schopni vidět zázrak (jedná se o legendu Inultus). Tento triptych legend je dobrým příkladem Zeyerova návratu ke křesťanství na konci jeho života.

Martin Putna píše o Zeyerovi jako o katolickém spisovateli, který ovšem svou víru prožíval velmi subjektivně.¹⁴¹ Což není odlišný názor od Junga, spíše dosvědčuje pravdivost tvrzení o Zeyerově příklonu ke křesťanství a jeho hodnotám. Josef Šach o něm říká, že to byl člověk zakořeněný v křesťanské víře, ale pořád o náboženství přemýšlel a hledal pravou víru (což se podle Josefa Šacha odráží např. v myšlenkách postavy Plojhara).¹⁴²

V dalších recenzích se náboženským motivem v Legendách zabývá Ondřej Bezr, podle kterého se zde Zeyer zabývá konfliktem křesťanství s židovstvím a sděluje čtenářům i filozofické myšlenky. A píše i o katolické mystice v tomto díle,¹⁴³ čemuž se věnuje i Petr Čermáček.¹⁴⁴ Aleš Haman zase upozorňuje na Julia Zeyera jako na autora „[...] který na konci minulého století ztvárnil zážitek náboženské konverze ke křesťanství, obdobný, jaký i dnes prožívají někteří lidé“¹⁴⁵. Stejný názor jako Haman

---

¹⁴⁰ JUNG, Jaroslav. Tulák po minulosti. In: *O knihách a autorech*. Praha: Český literární fond, 1987, jaro, s. 27.

¹⁴¹ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-059-6. s. 620.

¹⁴² ŠACH, Josef. O náboženském smýšlení Julia Zeyera. 1. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1942. s. 18–19.

¹⁴³ BEZR, Ondřej. Julius Zeyer: Tři legendy o krucifixu. In: *Rock & pop*. Průvodce moderní hudbou. Praha: Rock & ... 1999, roč. 10, č. 5/187 (květen), s. 122. ISSN 0862-7533.

¹⁴⁴ ČERMÁČEK, Petr. Legendární legendy v krásné úpravě. In: *Host*. Měsíčník pro literaturu a čtenáře. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host ve spolupráci s Nakladatelstvím Host. 1999, roč. 15, č. 7 (září), příl. Recenzní příloha, s. 4. ISSN 1211-9938.

¹⁴⁵ HAMAN, Aleš. Knihkupectví U zlatého prstenu. In: *Literární noviny*. Praha: Litmedia, 1999, roč. 10, č. 17 (28. 4.), s. 16.

(i když v kontextu celého Zeyerova života, nejen u tohoto triptychu legend) má i Martin Putna, který Zeyera také označuje za konvertitu.¹⁴⁶

Rozdílný pohled autorů sekundární literatury o Zeyerovi spočívá v tom, jestli považují Zeyera za křesťana, za konvertitu, nebo za věčně hledajícího člověka v oblasti víry.

3.4 Radúz a Mahulena

Julius Zeyer jakožto dramatik nebyl příliš známý za svého života ani po smrti. Hana Voisine Jechová píše: „Zeyerovy divadelní hry nebyly zvlášť úspěšné a některé se ani nikdy nehrály.“¹⁴⁷

V této kapitole se budeme zabývat dramatem Radúz a Mahulena, které je považováno za nejpopulárnější Zeyerovo dílo. Jak například uvádí i Milan Obst v Dějinách českého divadla III: „Nejznámějším a zároveň i nejzdařilejším dílem Zeyerovým je pohádková hra Radúz a Mahulena [...]“¹⁴⁸ S obdivem se o Radúzi a Mahuleně zmiňuje i Jan Voborník: „Vytvořil nejlepší své dílo formy dramatické, plné jemného dechu poesie lyrické a zase scén úchvatně dramatických. Celkem provívá dumná poesie síly velikého dávná.“¹⁴⁹ Voborníkova charakteristika může znít archaicky, nicméně poměrně přesně vykresluje právě ono drama, proto sem byla zakomponována. Tato tvrzení podporují velmi četná vydání hry (která se budeme dále snažit přiblížit, jejich seznam viz Příloha A) i další zpracování Radúze a Mahuleny, většinou taktéž velmi vstřícně přijaté veřejností.

Drama vyšlo poprvé roku 1896 v časopisu Květy. Příběh pojednávající o lásce, nenávisti a obsahující mytické motivy vykresluje Zeyer pomocí secesních zdobných jazykových prostředků. Již v prologu, ve kterém hovoří sama pohádka, se čtenář ocitne v krajině snu a dětské představitosti. Mladý kralevic Radúz zabloudí do království, kde se zamiluje do zdejší princezny Mahuleny. Kvůli své lásce, která je trnem v oku tamější královně Runě, je připoután ke skále. Z té ho osvobodí Mahulena, při útěku ovšem

---

¹⁴⁶ PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-059-6. s. 633.

¹⁴⁷ VOISINE-JECHOVÁ, Hana. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H&H, 2005. ISBN 80-7319-031-1. s. 311.

¹⁴⁸ OBST, Milan. Profesionální divadlo na sklonku Rakousko-Uherské monarchie (1896-1918). In: BRABEC, Jan, ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba. *Dějiny českého divadla*. III. Činohra 1848-1918. 1. vyd. Praha: Academia, 1977. s. 292.

¹⁴⁹ VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Se dvěma podobiznami. Praha: Československá grafická unie. 1936. s. 249.

Runa kouzlem vymaže Radúzovi paměť. Mahulena se následně promění v topol, u kterého Radúz často sedává. Královna Nyola, Radúzova matka, topol v zoufalství z osudu svého syna porazí, a tím zprostí Radúze i Mahuleny kletby.

Radúz a Mahulena je dílo čtenářsky velmi oblíbené, dokazuje to fakt, že po roce 1945 nacházíme dvacet vydání v českém nebo ve slovenském jazyce (jedná se o tři vydání). Drama bylo vydáno často i jako zvukový záznam. Do konce padesátých let vychází celkem devětkrát, v letech šedesátých dvakrát, v sedmdesátých jednou, podobná tendence je zřejmá až do konce století (tedy jeden až dva tituly za desetiletí).

Zajímavé je, že od roku 2000 vyšlo toto pohádkové drama celkově sedmkrát, tedy vidíme stejnou tendenci jako od poloviny čtyřicátých do konce padesátých let.

Vydání Radúze a Mahuleny ovšem nejsou spojeny s recenzemi, je tomu tak patrně proto, že pozornost je zaměřena na recenze divadelních inscenací této hry, recenze knižního vydání tak chybí. Souvisí to i s úbytkem tištěných periodik.

3.4.1 Inscenace Radúze a Mahuleny

Pokud bylo řečeno, že knižní vydání tohoto dramatu čtenáři stále vyhledávají, tak o inscenacích Radúze a Mahuleny můžeme tvrdit totéž, ovšem ještě ve větší míře.

Jelikož toto pohádkové drama bylo inscenováno vlastně každý rok a uvádění této hry se u nás stalo již jakýmsi zvykem – je začleněna pevně do repertoárů divadel. I když v posledních 15 letech se inscenuje spíše jako jakási ozvěna české minulosti (nebo se režiséři naopak pokouší o moderní pojetí, které zvedá z křesel diváky, kteří čekají klasické pojetí hry). Zvláště uvedení v Národním divadle vzbudilo mnoho ohlasů, a tak se jméno Julius Zeyer stalo opět diskutovaným.

Dále se budeme zabývat počtem inscenací tohoto dramatu. Ten uvádí Drahomíra Vlašínová v publikaci *Julius Zeyer dramatik*¹⁵⁰, ze které jsme tyto informace čerpali. Výčet divadelních adaptací je ovšem limitován rokem vydání této knihy, roku 2003. Po tomto roce bylo snahou získat pro tuto práci informace především přímo na webových stránkách českých divadel. Největší rozmach této hry v období po r. 1945 zjišťujeme právě do r. 1960. V těchto dvaceti pěti letech uvádí Vlašínová celkem dvacet pět inscenací tohoto dramatu. V desetiletí mezi lety 1951 a 1960 nacházíme v publikaci Vlašínové devatenáct uvedení, což činí téměř dvě divadelní adaptace ročně. V následujících letech počet inscenací Radúze a Mahuleny klesá a až do roku 1980 se

---

¹⁵⁰ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Julius Zeyer dramatik*. 1. vyd. Brno: Istenis. 2003. ISBN 80-902871-7-4.

pohybuje v průměru kolem jednoho uvedení ročně. V osmdesátých letech uvádí Vlašínová pouze tři inscenace hry. A v letech devadesátých stoupá průměrný počet opět na téměř jedno uvedení za rok.¹⁵¹ V dalších dvou desetiletích se objevuje toto drama na prknech českých divadel jen ojediněle, mezi lety 2001 a 2010 byla zjištěna tři uvedení, do roku 2015 pak pouze jedna adaptace plus uvedení Národního divadla, které bylo možno vidět mezi lety 2009 a 2015.

Z těchto informací vyplývá již řečené. Radúz a Mahulena, nejznámější Zeyerovo drama, se po velké oblibě, o které svědčí četné adaptace zvláště mezi lety 1945 a 1960, dostává do ústraní. Ještě v letech devadesátých to bylo v průměru téměř jedno uvedení českého divadla ročně, ale v posledních dvou desetiletích je drama adaptováno maximálně třemi divadly v deseti letech. Nicméně i tak můžeme pořád soudit, že toto drama je stálým repertoárem našich divadel, neboť i přes velké množství různých her, ho i tak zařazují dramaturgové do programu. A je tomu tak dobře, neboť toto pohádkové drama uvede diváky do snového romantického světa čas a kouzel a divák se tak může vymanit ze světa plného konzumních hodnot do světa pohádkového, kde převládají kouzla a vášně.

3.5 Kvapilovy edice Zeyerových spisů

Pokud chceme pojmut díla od Julia Zeyera vydaná po roce 1945, nesmíme vynechat spisy, které editoval od roku 1935 Josef Šofferle Kvapil (1904–1975). Byl to literární historik, kritik, editor a překladatel. Zabýval se především románskou literaturou, z české literatury se věnoval zvláště Juliu Zeyerovi, jak uvádí Milan Blahynka.¹⁵² Drahomíra Vlašínová píše o jeho vztahu k dílu Julia Zeyera: „*Pro autora se Zeyer stal – můžeme říci – celoživotní láskou, a to od dob studií [...]*“.¹⁵³ A o jeho editorské práci říká: „*V duchu obdivu se pak nesla i další Kvapilova zeyerovská činnost vydavatelská [...]*“.¹⁵⁴

Nejprve připravuje k vydání Výbor z Karolinské epeje (1935), který je určen žákům středních škol, Kvapil zde vybírá části zabývající se hlavním hrdinou Karlem

---

¹⁵¹ Tamtéž, s. 148-172.

¹⁵² BLAHYNKA, Milan. Josef Š. Kvapil. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 2. H-L. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0345-2. s. 1078.

¹⁵³ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. ISBN 80-7248-081-2. s. 76.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 76.

Velikým. O rok později vychází Maeldunova výprava (1936), dále Česká epopej (1939). Následně vydával od roku 1941 Vybrané spisy Julia Zeyera.

V jedné ze statí Drahomíry Vlašínové se dozvídáme: „*Po prvním svazku, nazvaném Básně a pozastaveném německou cenzurou, bylo vydávání obnoveno r. 1947 a do ukončení v roce 1949 vydáno celkem 12 svazků.*“¹⁵⁵ Milan Blahynka v Lexikonu české literatury ovšem uvádí 10 svazků s tím, že chystané dílo zůstalo nedokončeno.¹⁵⁶ Osoba Julia Zeyera byla ve 40. letech 20. století zasažena cenzurou a jeho dílo, pokud bylo vydáváno, tak velmi spoře. Jako doklad může sloužit i zmínka v reprezentační publikaci o cenzuře V obecném zájmu, kde se dočteme, že v učebnicích byl přelepen výrok Františka Holečka o Juliu Zeyerovi: „*Všechny věky a všichni národové kulturní jsou v jeho díle zastoupeni, jenom jednomu národu vyhnul se v životě i v díle, národu německému, o nějž ani nezavádil.*“¹⁵⁷ Následně i komunistickému režimu nevyhovovalo dílo Julia Zeyera, a proto bylo vydávání Kvapilovy edice zastaveno. Sborník Literatura určená k likvidaci přináší apel na dnešní společnost. Aby nezapomněla na oběti komunismu, uvědomila si hrůzy minulého století, uměla rozpoznat dobro a zlo (i když jsou to pro nás často jen relativní pojmy) a proti zlu bojovala, píše Ivan Binar v úvodu sborníku,¹⁵⁸ v němž se nachází i stať věnovaná Juliu Zeyerovi. Je tedy zřejmé, že i tento autor patří k okruhu zakázaných autorů padesátých let. Dílo Julia Zeyera nevyhovovalo normám komunistického režimu zvláště kvůli křesťanské víře, prostupující jeho knihy. Výše zmíněnou stať napsal Miloš Fiala a pojednává o životopise Julia Zeyera od Evy Jurčínové, která pojímá jeho život jiným způsobem, a to ne jako útěk od reality, ale jako důsledek pevného rozhodování, kdy Zeyer hledá smysl života a zároveň je v rozporu mezi nalezením pevného místa a touze po cizině, píše Fiala.¹⁵⁹

Dalším redigovaným titulem je Z letopisů lásky (1951) a dále Kvapil vydává korespondenci Julia Zeyera. Nejprve je to korespondence s rodinou Kalašových – Ve

---

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 76–77.

¹⁵⁶ BLAHYNKA, Milan. Josef Š. Kvapil. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 2. H-L. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0345-2. s. 1079.

¹⁵⁷ WÖGERBAUER, Michael et al. *V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře. 1749-2014: Svazek II. = 1938-2014*. 1. vydání. Praha: Academia, 2015. 873-1661 stran. ISBN 978-80-200-2491-6. s. 916–917.

¹⁵⁸ BINAR, Ivan. Slovo úvodem. In: *Literatura určená k likvidaci*. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 26. – 27. listopadu 2002 k padesátému výročí politických procesů se spisovateli. Praha: Obec spisovatelů, 2004. ISBN 80-239-3298-5. s. 7-8.

¹⁵⁹ FIALA, Miloš. Julius Zeyer Evy Jurčínové. In: *Literatura určená k likvidaci*. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 26. – 27. listopadu 2002 k padesátému výročí politických procesů se spisovateli. Praha: Obec spisovatelů, 2004. ISBN 80-239-3298-5. s. 201-203.

stínu Orfea (1949, bibliofilsky 1948) a poté s J. V. Sládkem roku 1957 nazvaná Sládek – Zeyer: Vzájemná korespondence. J. Š. Kvapil se osobou a dílem Julia Zeyera zabýval prakticky celý život, jeho nejvýznamnější práce o Zeyerovi se nazývá Gotický Zeyer a vyšla roku 1942.

Věra Lišková napsala relativně obsáhlý článek Zahájení výboru z díla J. Zeyera¹⁶⁰, ve kterém rozebírá výše zmíněný výbor vycházející mezi lety 1941 a 1949. Ta ostře kritizuje vlastně celou Kvapilovu práci na tomto výboru a přidává mnoho svých podnětů, jak by jednotlivé básně lépe uspořádala, jak by vhodněji nazvala jednotlivé díly, i to, jak by lépe přiblížila čtenářům celou Zeyerovu tvorbu v úvodním medailonu. Nejprve se autorka zmiňuje o velkém potenciálu výboru: „*Neobvyklý u nás rozsah tohoto souboru dává nejen příležitost seskupit v mnohých případech látku organičtěji, nežli tomu bylo v dosavadních sebraných Spisech, nýbrž zavazuje pořadatele k výběru jaksi definitivnímu. Zajisté výbor takových rozměrů [...] může dát celému básníkovu dílu nový, výraznější a do jisté míry konečný relief.*“¹⁶¹ Nicméně dále již pokračuje negativním hodnocením této Kvapilovy práce. Začíná výtka k uspořádání básní do svazků, ve kterém zprvu hledá systém, nakonec však píše: „*je na první pohled patrné, že zde nebyla sledována cesta prostého a organického dělení, že pořadatel postupoval opačně, z jednoduchého čině složitě. Jeho soubor má větších a menších oddílů sedm, a přes to, že J. Š. Kvapil každému z nich předeslal více méně obsírný a květnatý název, těžko se bude čtenář orientovat v jeho systému. A jeho princip bude nejasný i literárnímu odborníku, dokud nepostřehne, že Kvapilovi jde před všemi možnými dělitky, dělícím vývojové i strukturální souvislosti, jen o jediný zřetel: o pestrou vnější efektnost a lákavost.*“¹⁶² Můžeme vidět, že autorka stupňuje vyznění své kritiky i tak, že u nedostatků vždy přidává několik lepších variant (např. v předešlé citaci píše o možnosti dělit básně z hlediska vývoje, nebo z hlediska struktury¹⁶³). Lišková dále používá ke Kvapilovu prologu ke skupině básní přívlastek „pochybný“¹⁶⁴ a další skupinu básní hodnotí jako „nestejnorodější“¹⁶⁵; podobně jsou rozebrány a hodnoceny i další Kvapilem vydané spisy Julia Zeyera.

---

¹⁶⁰ LIŠKOVÁ, Věra. Zahájení výboru z díla J. Zeyera. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: ÚJČ AV ČR. 1942, roč. 8, č. 2, s.100–106. ISSN 0037-7031.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 100.

¹⁶² Tamtéž, s. 101.

¹⁶³ Tamtéž, s. 101.

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 102.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 102.

Lišková dále rozebírá úvody k jednotlivým svazkům, kde opět poukazuje na skvělou příležitost autora rozebrat epickou, lyrickou a dramatickou tvorbu Julia Zeyera. Lišková dále ostře polemizuje s Kvapilovými výroky o Zeyerovi a opírá se o odbornou literaturu. Kritizuje také jednoduchost, s jakou Kvapil problematiku Zeyerova díla předestírá: „[...] *dílo je mu přímým produktem životní historie, prostředí a vlivů četby. Vše je potom ovšem jednoduché a jasné*“¹⁶⁶. Lišková se dále zabývá poznámkami, vyčítá nedostatek prostoru věnovaného Zeyerově poezii z teoretického hlediska. Autorka píše, že se Kvapil správně rozhodl modernizovat pravopis Zeyerových básní, ale dodává, že další jazykové úpravy byly v některých případech zbytečné. (Například udává záměnu slova obracoval na obracel si, čímž podle Liškové mění slova charakteristická pro Zeyera na slova běžná).¹⁶⁷ Lišková udává mnoho dalších takových změn, některé považuje za opodstatněné, jiné kritizuje. Je to zřejmě věc názoru na přizpůsobování jazyka beletrie čtenáři. Dnes bychom patrně souhlasili s výše zmíněnou záměnou, neboť slovu obracoval by čtenář rozuměl obtížně. Kvapil i Lišková měli pro své názory jistě vysvětlení, jelikož oba byli významnými odborníky. Lišková neshazuje Kvapilův přínos k dílu Julia Zeyera, i když sama by patrně Zeyerovy spisy editovala jinak.

Celkově hodnotí Kvapilovu edici takto: „*Daleko spíše se Zeyerův obraz Kvapilovým uspořádáním zatemnil. Ani způsob seřadění básní, ani výklad v úvodě a poznámkách, ani samu edici textu básní nepokládáme za důstojný jubilejního výboru z velkého českého básníka.*“¹⁶⁸ Ostrá kritika Věry Liškové je střetem názorů na to, jak má být Zeyerovo dílo dále editováno. Článek vychází roku 1942, tedy v čase zahájení vydávání Kvapilova výboru z díla Julia Zeyera. Není tedy jisté, že by autorka článku svůj názor nepozměnila v průběhu vydávání výboru.

Samotný záměr J. Š. Kvapila vydat díla Julia Zeyera byl významný, neboť tím zprostředkoval dílo tohoto spisovatele dalším čtenářům. Vydal dílo velkého rozsahu, takové práce se patrně již nedočkáme, můžeme být tedy Kvapilovi vděční za velký přínos české literatuře. Vzhledem k dalšímu vydání Zeyerových děl, můžeme předpokládat, že jeho básnické dílo v rozsahu, v jakém ho připravil J. Š. Kvapil, by již nevyšlo. Jeho editorská činnost byla svým způsobem originální a jistě se nesnažil znehodnotit dílo J. Zeyera, právě naopak. Zeyerem se zabýval po celý svůj život,

---

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 103.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 104–105.

¹⁶⁸ Tamtéž, s. 106.

věnoval mu práce jako Gotický Zeyer (1942), kde hledá tematiku gotiky v jeho díle, nebo článek Půl století Zeyerova kultu a hodnocení (1951). Chtěl dílo Julia Zeyera připravit tak, jak ještě nevyšlo. Editoval a vybíral jeho básně, vydal jeho korespondenci s J. V. Sládkem, která ukázala mimo jiné jejich přátelství a vzájemné reakce na jejich práci. Ojedinelý je jak výběr Zeyerova díla, které Kvapil připravil k vydání, i jeho rozsah a slouží tak k hlubšímu poznání Zeyera spisovatele i člověka.

J. Š. Kvapil přinesl jiný pohled na Zeyerovo dílo, než přinesla doba počátku 20. století, kdy vnímáme až kult jeho díla a osoby. Je tedy velmi přínosné, že můžeme číst i jiný náhled na jeho dílo.

3.6 Ediční zpracování vybraných děl

Tato kapitola se bude věnovat vybraným vydáním Zeyerových děl Jan Maria Plojhar, *Tři legendy o krucifixu* a *Radúz a Mahulena* z hlediska edičního zpracování. Jelikož to, v jaké podobě můžeme dnes Zeyera číst, patří také jistě k tématu recepce.

První publikací, kterou se budeme zabývat je Jan Maria Plojhar, *Tři legendy o krucifixu*¹⁶⁹ z roku 1976, kterou editoval Rudolf Skřeček. Ve vydavatelských poznámkách se dozvídáme informace o chybovosti předešlých vydání jako románu tak triptychu legend. I to bylo důvodem, proč se Rudolf Skřeček uchýlil k čerpání přímo z rukopisů Julia Zeyera. U *Tří legend* čerpá také z rukopisu, ovšem u první legendy *Inultus* vychází z časopického otisku, neboť rukopis tohoto příběhu chybí. Z hlediska jazyka Skřeček u románu nechává jazykové úpravy prvního vydání, které nejsou v rozporu se současnou normou. U *Legend* ovšem důrazně sleduje rukopis a nezasahuje do jazyka.¹⁷⁰

Další publikací, kterou se budeme zabývat, je kniha *Tři legendy o krucifixu* a jiné báje o lásce¹⁷¹ z roku 1987, jejíž vydání připravila Jaroslava Janáčková. V Edičních poznámkách a vysvětlivkách se Janáčková a Hausenblas zabývají nejprve výběrem jednotlivých próz a celkově publikaci shrnují: „*Jako by výbor symbolizoval*

---

¹⁶⁹ ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna.

¹⁷⁰ SKŘEČEK, Rudolf. Vydavatelské poznámky. In: ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna. s. 357-362.

¹⁷¹ ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce*. Ed. JANÁČKOVÁ, Jaroslava Jako celek vyd. 1., *Tři legendy* vyd. 10.. Praha: Československý spisovatel, 1987. Edice Slunovrat. Velká řada.

Zeyerovo «světoobčanství», jeho domácí zarámování a zakotvenost. ¹⁷² Dále se věnují problematice Zeyerova jazyka, ve kterém, jak píší, sledujeme rozkolísanost úzu. ¹⁷³ To je potom problematické právě při editorské činnosti. Proto Janáčková a Hausenblas říkají, že zasahují po jazykové stránce do děl hlouběji, než je obvyklé. A vyjmenovávají ediční zásahy jako např. nahrazování jmenných tvarů adjektiv, sjednocení tvarů v několikanásobném přívlastku. U samohláskové kvantity píší, že se snaží zachovávat autorův osobitý jazyk a upravují podle dnešního stavu jazyka většinu kolísajících případů. ¹⁷⁴ Na závěr dodávají, že byla porovnána různá vydání povídek s jejich rukopisy. ¹⁷⁵

Nyní se budeme zabývat dramatem Radúz a Mahulena, nejprve vydáním z roku 1959 ¹⁷⁶, které připravila Ludmila Kopáčová. Ta píše, že se při vydání řídili především prvním vydáním dramatu, některé části ovšem přebrali z klavírního výtahu s textem v úpravě Romana Veselého. Dále uvádí, že všude ponechávají přesně Zeyerův text a opravují pouze pravopisné zastaralé jevy. ¹⁷⁷ Publikace se tedy stává ojedinelou právě díky původní jazykové stránce díla. Dalším vydáním, kde se budeme věnovat editorské činnosti, je z roku 1961 ¹⁷⁸ a připravila ho Ludmila Kopáčová. Ta ve strohé ediční poznámce píše: „Protože při každém vydání i jevištním provedení vycházeli editoři a inscenátoři z textu upraveného, rozhodli jsme se pro naše vydání [...] vrátit se k autorovu rukopisu [...] poprvé bez redakčních či scénických úprav [...]“. ¹⁷⁹ Oproti vydání z roku 1959 se zde Kopáčová vrací k původnímu znění dramatu i co nejpřesněji k Zeyerovu jazyku.

Z uvedených publikací můžeme vidět dvě tendence editorů. Jedna je co nejpřesněji uvést Zeyerovo dílo a čerpat tak co nejvíce přímo z rukopisu díla a po

---

¹⁷² JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HAUSENBLAS, Ondřej. Ediční poznámky a vysvětlivky. In: ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce*. Ed. JANÁČKOVÁ, Jaroslava Jako celek vyd. 1., *Tři legendy* vyd. 10.. Praha: Československý spisovatel, 1987. Edice Slunovrat. Velká řada. s. 277.

¹⁷³ Tamtéž, s. 278.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 279-280.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 281.

¹⁷⁶ ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 7. vyd., Praha: Orbis, 1959. 86 s. Edice Hry lidového jeviště.

¹⁷⁷ KOPÁČOVÁ, Ludmila. Ediční poznámka. In: ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 7. vyd., Praha: Orbis, 1959. 86 s. Edice Hry lidového jeviště. s. 84-85.

¹⁷⁸ ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. Vyd. 10., Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. 137 s. Edice Světová četba.

¹⁷⁹ KOPÁČOVÁ, Ludmila. Ediční poznámka. In: ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. Vyd. 10., Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. 137 s. Edice Světová četba. s. 135.

jazykové stránce upravit většinou pouze zastaralé pravopisné jevy. Druhou tendenci můžeme vidět v jazykových úpravách, které se snaží editoři provést tak, aby nepozměnili autorův osobitý styl, ale aby také jazykově dílo přiblížili čtenáři (např. vydání, které připravili Janáčková a Hausenblas). Celková snaha uvedených editorů spočívá především v tom nepozměnit editorskou činností Zeyerův typický styl.

Závěr

Cílem práce bylo představit základní literaturu o Juliu Zeyerovi, zvláště pak četnost vydávání jeho vybraných děl a ohlasů na tyto tituly. Představeny byly zvláště tituly edice České knihovny, neboť jsou důkazem toho, že Zeyer je stále uznávaným autorem. V recenzích Zeyerových děl často zazněly pochyby, jestli bude dnes ještě někdo jeho dílo číst, či jestli je aktuální. Autoři recenzí se také snažili najít v Zeyerových titulech aktuální tematiku, která by dnešní čtenáře mohla zaujmout. Tu zvláště v díle Jan Maria Plojhar opravdu nacházíme, hlavní postava má mnoho společných rysů s pocity dnešního člověka. Potíže může činit čtenáři jazyková stránka Zeyerových děl. Proto také bylo snahou nastínit, jakým způsobem probíhá editace jeho děl. Dalším úskalím pro dnešního čtenáře může být také národní tematika, neboť je těžké vžít se do člověka schopného položit život za svůj národ. Nicméně i tak téměř každý rok vyjde nějaké dílo Julia Zeyera, nejčastěji pak drama Radúz a Mahulena, jak bychom mohli očekávat.

Téma recepcce díla Julia Zeyera nám odhaluje náhled na tohoto spisovatele v průběhu dějin. Jelikož se vnímání Zeyera velmi měnilo, je zajímavé tento vývoj sledovat. Je to také důležitým prvkem ve zkoumání jeho díla.

To, jak vnímáme klasického autora české literatury je také dáno způsobem, jakým se o něm poprvé dozvídáme. Což bývá nejčastěji na středních školách. Tímto tématem jsem se zabývala v bakalářské práci s názvem *K poetice díla Julia Zeyera*¹⁸⁰. Zjistila jsem, že Zeyerova díla nacházíme v čítankách pro střední školy často, i když se jedná jen o krátkou ukázkou většinou z dramatu Radúz a Mahulena, dále z románu Jan Maria Plojhar nebo z díla *Tři legendy o krucifixu*. Což koresponduje s tím, že tyto tři tituly patří k nejznámějším dílům Julia Zeyera, které jsou nejčastěji vydávány. Zeyerovo dílo vycházelo v průběhu 20. století s obtížemi (za protektorátu a poté za vlády komunismu zvláště v 50. letech minulého století) a stejný průběh pozorujeme i u představení Julia Zeyera ve středoškolských učebnicích a čítankách. Dita Křišťanová píše: *„Žádná protektorátní čítanka Zeyera nezmiňuje. Důvod je jednoznačný – v předchozím období je Zeyer prezentován převážně jako národní autor, na jeho evropanství není kladen důraz, autoři čítanek vyzdvihují jeho obnovené obrazy z českých dějin a snaží se Zeyera představovat jako co možná největšího*

---

¹⁸⁰ HUKOVÁ, Markéta. *K poetice díla Julia Zeyera*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 71 s. Bakalářská práce.

vlastence.“¹⁸¹ Dále říká, že i po nástupu komunismu přestává být Zeyerovo dílo součástí čítanek.¹⁸²

Důležitou práci v oblasti recepce díla Julia Zeyera vykonal Michal Fránek, který se věnoval tomuto tématu práci nazvanou *Recepce díla Julia Zeyera v letech 1873-1901*¹⁸³. Zabývá se zde dobovými kritickými reakcemi na díla Julia Zeyera. Podává tak souhrnný pohled ohlasů jeho děl, které ve své době vzbudily velmi rozdílné názory, jak píše.¹⁸⁴ Další důležitý počín v oblasti recepce tentokrát sekundární literatury o Zeyerovi přináší Drahomíra Vlašínová v článku *Proměny hodnocení Zeyerova odkazu*¹⁸⁵.

Určitou formou recepce jsou i další projevy jako divadelní inscenace Zeyerových děl (dramatizovány byly i prózy *Sestra Paskalina*, *Jan Maria Plojhar*, *Obnovené obrazy*, *Dům u tonoucí hvězdy*, *Tři legendy o krucifixu*). Snaha zprostředkovat jeho osobu a dílo zajímavým způsobem se podařilo pořadu *Toulky českou minulostí*¹⁸⁶. Za důležitou součást recepce považujeme i film režiséra Petra Weigla *Radúz a Mahulena* (1970), který je velmi originálním uměleckým dílem. O jeho hodnotě a oblíbenosti svědčí i hodnocení filmových diváků na Československé filmové databázi, které činí 71 procent. Drama *Radúz a Mahulena* bylo zpracováno i jako muzikál (hudba Petr Ulrych, text Stanislav Moš).

Tato další zpracování Zeyerova díla můžeme chápat jako důkaz o tom, že i když podle Vlašínové: „*Zeyerovo dílo jako celek dnes samozřejmě neobstojí.*“¹⁸⁷, zaujímá stále pevné místo v české literatuře i v jiných než literárních zpracováních.

---

¹⁸¹ KŘIŠŤANOVÁ, Dita. *Klasik a čítanky. Dílo Julia Zeyera ve školní četbě*. In: *Dějiny a současnost* [online]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Roč. 2007, č. 10 [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/10/klasik-a-citanky/>>.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ FRÁNEK, Michal. *Recepce díla Julia Zeyera v letech 1873-1901*. Brno: Masarykova univerzita Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2009. 247 s. Disertační práce.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 3.

¹⁸⁵ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Proměny hodnocení Zeyerova odkazu*. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2.

¹⁸⁶ VESELÝ, Josef. 997. schůzka: Býti dobrým člověkem je víc, než býti velkým umělcem. [online]. In *Toulky českou minulostí*. Praha: Český rozhlas. Vysíláno 16. 3. 2014 v 08:00. [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <http://m.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/_zprava/977-schuzka-byti-dobrym-clovekem-je-vic-nez-byti-velkym-umelcem--1328673>.

¹⁸⁷ VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Proměny hodnocení Zeyerova odkazu*. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 78.

Použitá literatura

1 Sekundární literatura

BLAHYNKA, Milan. Josef Š. Kvapil. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 2. H-L. 1. vyd. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0345-2. s. 1078–1080.

Česká knižnice – historie [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/historie.html>>.

Česká knižnice – vydané svazky [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/svazky.html>>.

Česká knižnice [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice. [cit. 21. 1. 2016]. Webmaster Jan Richter. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/index.html>>.

ČORNEJ, Petr. Legenda. In: MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. s. 337–348. ISBN 80-7185-669-x.

FRÁNEK, Michal. *Recepce díla Julia Zeyera v letech 1873-1901*. Brno: Masarykova univerzita Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, 2009. 247 s. Disertační práce.

FRÁNEK, Michal. *Romantismus Julia Zeyera z pohledu dobové literární kritiky*. In *Bohemica litteraria*. Brno: FF MU. 2011. Roč. 14, č. 1, s. 3-9. ISSN 1213-2144.

FUČÍK, Julius. *Tři studie: Božena Němcová, Karel Sabina, Julius Zeyer*. Praha: Svoboda, 1947. 110 s.

GALÍK, Josef et al. *Panorama české literatury*. 1. vyd. Olomouc: Rubico. 1994. ISBN 80-85839-04-0.

HOLÝ, Jiří. *Výroční zpráva 2013*. [online]. Praha: Nadační fond Česká knižnice, 2. června 2014. [cit. 21. 1. 2016]. Dostupné na internetu: <<http://www.kniznice.cz/files/vyrzprava.pdf>>.

HRBÁČEK, Josef. Recepce textu, jeho analýza a interpretace. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: ÚJČ AV ČR. Roč. 88 (2005), č. 1, s. 1-8. ISSN 0037-7031. dostupné také na: <<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7813>>

HUKOVÁ, Markéta. *K poetice díla Julia Zeyera*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 71 s. Bakalářská práce.

JANÁČKOVÁ, Jaroslava a HAUSENBLAS, Ondřej. Ediční poznámky a vysvětlivky. In: Zeyer, Julius. *Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce*. Ed. JANÁČKOVÁ, Jaroslava Jako celek vyd. 1., Tři legendy vyd. 10.. Praha: Československý spisovatel, 1987. Edice Slunovrat. Velká řada. s. 277-281.

JAUSS, Hans Robert. Dějiny literatury jako výzva literární vědě. In: SEDMIDUBSKÝ, Miloš, ČERVENKA Miroslav a kol (eds.) *Čtenář jako výzva*. Výbor z prací kostnické školy recepční estetiky. 1. vyd. Brno: Host, 2001. 338 s. ISBN 80-86055-92-2.

KOPÁČOVÁ, Ludmila. Ediční poznámka. In: ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 7. vyd., Praha: Orbis, 1959. 86 s. Edice Hry lidového jeviště. s. 84-85.

KOPÁČOVÁ, Ludmila. Ediční poznámka. In: ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. Vyd. 10., Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. 137 s. Edice Světová četba. s. 135.

KRAITLOVÁ, Irena. Julius Zeyer. In: FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4. U-Ž. 2. sv. 1. vyd. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1671-3. s. 1715-1727.

KŘIŠŤANOVÁ, Dita. *Historický mýtus v díle Julia Zeyera*. Praha, 2013. Disertační práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra dějin a didaktiky dějepisu. 308 s.

KŘIŠŤANOVÁ, Dita. Klasik a čítanky. Dílo Julia Zeyera ve školní četbě. In: *Dějiny a současnost* [online]. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Roč. 2007, č. 10 [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z: <<http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/10/klasik-a-citanky-/>>.

KUDRNÁČ, Jiří et al (eds.) *Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy*. 1. vyd. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-346-3.

(PAVLINCOVÁ, Helena. Návraty k Zeyerovi v době okupace. In: KUDRNÁČ, Jiří et al (eds.). *Julius Zeyer, lumírovský básník v duchovním dění Evropy*. 1. vyd. Brno: Host, 2009. ISBN 978-80-7294-346-3. s. 377-388.

LEHÁR, Jan, STICH, Alexander, JANÁČKOVÁ, Jaroslava, HOLÝ, Jiří. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-963-8.

Literatura určená k likvidaci. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 26. – 27. listopadu 2002 k padesátému výročí politických procesů se spisovateli. Praha: Obec spisovatelů, 2004. ISBN 80-239-3298-5.

(BINAR, Ivan. Slovo úvodem. In: *Literatura určená k likvidaci*. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 26. – 27. listopadu 2002 k padesátému výročí politických procesů se spisovateli. Praha: Obec spisovatelů, 2004. ISBN 80-239-3298-5. s. 7-8.

FIALA, Miloš. Julius Zeyer Evy Jurčinové. In: *Literatura určená k likvidaci*. Sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 26. – 27. listopadu 2002 k padesátému výročí politických procesů se spisovateli. Praha: Obec spisovatelů, 2004. ISBN 80-239-3298-5. s. 201-203.)

MALÁ, Zuzana, SLÁDEK, Ondřej. Vyšehrad. In: Ústav pro českou literaturu AV ČR *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. Praha: ÚČL AV ČR, 1998, aktualizováno 30. 1: 2015 [cit. 21. 3. 2016]. Dostupné na: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1810>

NOVÁK, Arne a NOVÁK, Jan Václav. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 5. vyd. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-7108-105-1.

OBST, Milan. Profesionální divadlo na sklonku Rakousko-Uherské monarchie (1896-1918). In: BRABEC, Jan, ČERNÝ, František, KLOSOVÁ, Ljuba. *Dějiny českého divadla. III. Činohra 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Academia, 1977. s. 282-450.

POLÁČEK, Jiří. *Tvorba a recepce*. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2003. 165 s. ISBN 80-210-3075-5.

PUTNA, Martin C. *Česká katolická literatura v evropském kontextu 1848-1918*. 1. vyd. Praha: Torst, 1998. ISBN 80-7215-059-6.

PYNSENT, Robert B. *Julius Zeyer: The Path to Decadence*. The Hague, Paris: Mouton, 1973.

RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. *Julius Zeyer a jeho vztah k francouzské kultuře*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-59-5.

RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza. Komentář. In: ZEYER, Julius. *Vyšehrad/ Troje paměti Víta Choráze*. 1.vyd. Ed. Riedlbauchová, Tereza, ed. Stich, Alexandr. Brno: Host, 2009. Edice Česká knižnice. ISBN 978-80-7294-331-9. s. 269–301.

SKŘEČEK, Rudolf. Vydavatelské poznámky. In: ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna. s. 357- 362.

STEHLÍKOVÁ, Eva. Komentář. In: ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Edice Česká knižnice. ISBN 80-7106-478-5. s. 349–371.

ŠACH, Josef. *O náboženském smýšlení Julia Zeyera*. 1. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1942. 125 s.

TUREČEK, Dalibor. Radúz a Mahulena. Povaha a souvislosti textu. In: TUREČEK, Dalibor, SENDLEROVÁ, Martina, KUDRNÁČ, Jiří. (eds.). *Pohádkové drama*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-330-4. s. 368–682.

URBAN, Otto M. et al. *V barvách chorobných: idea dekadence a umění v českých zemích 1880-1914*. Praha: Arbor vitae, 2006. ISBN 80-86300-72-2.

VESELÝ, Josef. 997. schůzka: Býti dobrým člověkem je víc, než býti velkým umělcem. [online]. In *Toulky českou minulostí*. Praha: Český rozhlas. Vysíláno 16. 3. 2014 v 08:00. [cit. 7. 5. 2016]. Dostupné z:

<http://m.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/_zprava/977-schuzka-byti-dobrym-clovekem-je-vic-nez-byti-velkym-umelcem--1328673>.

VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Julius Zeyer dramatik*. 1. vyd. Brno: Istenis. 2003. ISBN 80-902871-7-4.

VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Julius Zeyer na konci století a tisíciletí. In VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 85-90.

VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. Proměny hodnocení Zeyerova odkazu. In: VLAŠÍNOVÁ, Drahomíra. *Pohledy na českou literaturu dvou století*. 1. vyd. Opava: Slezská univerzita v Opavě. 2000. 194 s. ISBN 80-7248-081-2. s. 74-79.

VLČEK, Tomáš (ed.). *Julius Zeyer: Texty, sny, obrazy*. 1. vyd. Praha: ERM, 1997.

VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer*. Praha: Unie. 1907. 302 s.

VOBORNÍK, Jan. *Julius Zeyer. Se dvěma podobiznami*. Praha: Československá grafická unie. 1936. 302 s.

VOISINE-JECHOVÁ, Hana. *Dějiny české literatury*. Vyd. 1. Jinočany: H&H, 2005. ISBN 80-7319-031-1. s.

WÖGERBAUER, Michael et al. *V obecném zájmu. Cenzura a sociální regulace literatury v moderní české kultuře. 1749-2014: Svazek II. = 1938-2014*. 1. vydání. Praha: Academia, 2015. 873-1661 stran. ISBN 978-80-200-2491-6.

1.1 Recenze České knihovny

CHUCHMA, Josef. Na pultech je nové trio titulů z České knihovny. In: *Mladá fronta Dnes*. Praha: MAFRA. 2002, roč. 13, č. 43 (20. 2.), s. B4. ISSN1210-1168.

IWASHITA, Daniela. Ó srdce obolené, ó duše zmítané. In: *Hospodářské noviny*. Praha: Economia. 2010. roč. 54, č. 55 (19. 3.), s. 13. ISSN 0862-9587.

PIŠNA, Jan. Zeyerův Plojhar. In: *Souvislosti*. Revue pro literaturu a kulturu. Praha: Sdružení pro Souvislosti. 2003, roč. 14, č. 3. s. 363–366. ISSN 0862-6928.

SOMEŠ, Jaroslav. Novinky České knihovny. In: *Katolický týdeník*. Praha: Katolický týdeník. 2002, roč. 13, č. 22 (2. 6.), s. 8. ISSN 0862-5557.

TOMÁŠ, Filip. Drahý poklad jest dostala Česká země. In: *Právo*. Praha: Borgis. 2000, roč. 10, č. 33 (9. 2.), s. 10. ISSN 1211-2119.

TOMÁŠ, Filip. Karel Michal a Česká knihovny. In: *Právo*. Nezávislé noviny. Praha: Borgis. 2002. roč. 12, č. 61 (13. 3.), s. 12. ISSN 1211-2119.

TOMÁŠEK, Martin. Román jako metafora života. In: *Tvar*. Literární obtýdeník. Praha: Klub přátel Tvaru. 2002, roč. 13. č. 13. s. 21. ISSN 0862-657X.

1.2 Recenze románu Jan Maria Plojhar

SKALICKÁ, Vlasta. Zeyerův román Jan Maria Plojhar – aktuální dílo své doby?. In: *Literární měsíčník*. Praha: Svaz českých spisovatelů. 1987. Roč. 16, č. 6 (červen). s. 98–100.

1.3 Recenze Tří legend o krucifixu

BEZR, Ondřej. Julius Zeyer: Tři legendy o krucifixu. In: *Rock & pop*. Průvodce moderní hudbou. Praha: Rock & ... 1999, roč. 10, č. 5/187 (květen), s. 122. ISSN 0862-7533.

ČERMÁČEK, Petr. Legendární legendy v krásné úpravě. In: *Host*. Měsíčník pro literaturu a čtenáře. Brno: Spolek přátel vydávání časopisu Host ve spolupráci s Nakladatelstvím Host. 1999, roč. 15, č. 7 (září), příl. Recenzní příloha, s. 3–4. ISSN 1211-9938.

HAMAN, Aleš. Knihkupectví U zlatého prstenu. In: *Literární noviny*. Praha: Litmedia, 1999, roč. 10, č. 17 (28. 4.), s. 16.

HAUSENBLAS, Ondřej. Zázračná láska Julia Zeyera. In: *Nové knihy*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 21 (20. 5.). s. 3.

HOLÝ, Jiří. Pětkrát česká klasika z nakladatelství Čs. Spisovatel. In: *Literární měsíčník*. Praha: Svaz českých spisovatelů. 1988. Roč. 17, č. 9 (listopad). s. 90–93.

JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Tři legendy o krucifixu. In: *O knihách a autorech*. Praha: Český literární fond. 1986, zima, s. 26

JANÁČKOVÁ, Jaroslava. Zeyerovy báje o lásce. In: *Výběr z nejzajímavějších knih*. Praha: Knižní velkoobchod. 1987, č. 1 (březen). s. 40–41.

JUNG, Jaroslav. Tulák po minulosti. In: *O knihách a autorech*. Praha: Český literární fond. 1987, jaro, s. 27.

NYKLOVÁ, Milena. Skutečnost a legendy. In: *Lidová demokracie*. Praha: ČS. Strana lidová, 1971, roč. 27, č. 46 (24. 2.), s. 5.

ŠLAJCHRT, Viktor. Knihkupectví a kavárna Řehoře Samsy. In: *Literární noviny*. Praha: Litmedia, 1999, roč. 10, č. 18 (5. 5.), s. 16.

1.4 Recenze Kvapilových edic

LIŠKOVÁ, Věra. Zahájení výboru z díla J. Zeyera. In: *Slovo a slovesnost*. Praha: ÚJČ AV ČR. 1942, roč. 8, č. 2, s.100–106. ISSN 0037-7031.

2 Primární literatura

TUREČEK, Dalibor, SENDLEROVÁ, Martina, KUDRNÁČ, Jiří. (eds.). *Pohádkové drama*. Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-330-4.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Edice Česká knižnice. ISBN 80-7106-478-5.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 7. vyd., Praha: Orbis, 1959. 86 s. Edice Hry lidového jeviště.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. Vyd. 10., Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. 137 s. Edice Světová četba.

Zeyer, Julius. *Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce*. Ed. JANÁČKOVÁ, Jaroslava Jako celek vyd. 1., Tři legendy vyd. 10.. Praha: Československý spisovatel, 1987. Edice Slunovrat. Velká řada.

ZEYER, Julius. *Výbor z Karolinské epeje Julia Zeyera: Pro souvislou školní četbu v páté třídě středních škol*. Praha: Československá grafická Unie, 1935. Uspořádal J. Š. Kvapil.

ZEYER, Julius. *Vyšehrad; Troje paměti Víta Choráze*. Vyd. 1. Ed. RIEDLBAUCHOVÁ, Tereza, ed. STICH, Alexandr. Brno: Host, 2009. Edice Česká knižnice. ISBN 978-80-7294-331-9.

Seznam příloh

Příloha A – Seznam primární literatury po r. 1945

Jan Maria Plojhar

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar. Díl první*. 18. vyd. Praha: Česká grafická Unie, 1947. Edice Spisy Juliua Zeyera.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar: román*. 19. vyd. Praha: Vyšehrad, 1950.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ilustroval BOUDA, Cyril. 20. vyd. Praha: SNKLU, 1964. Edice Česká klasická próza.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Vyd. v Knižním klubu v této podobě 1. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. V Praze: Knižní klub, 1996. ISBN 80-7176-350-0.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. Ed. NOVÁKOVÁ, Zdeňka. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2001. Edice Česká knihnice. ISBN 80-7106-478-5.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar*. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. 284 s. E-knihovna. Dostupné také z:
<http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sTitul&key=3370014>.

Tři legendy o krucifixu

ZEYER, Julius. *Tri legendy o krucifixe*. Bratislava: Verbum, 1947, 84 s. Knižnica Slovenského sveta; Sv. 2.

ZEYER, Julius. *Legendy. Zahrada Mariánská. Alexej, člověk boží. Sestra Paskalina. Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Praha: Česká grafická unie, 1949. 396 s. Soubor z díla Julia Zeyera; Sv. 8.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu*. Ilustrovala a graficky upravila VRBOVÁ, Jitka. Vyd. 8. Praha: Vyšehrad, 1969. 79 s.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu*. Ed. DAŇKOVÁ, Libuše, 8. vyd. Praha: Vyšehrad, 1969. 112 s.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu*. 8. vyd. Praha: Vyšehrad, 1970.

ZEYER, Julius. *Jan Maria Plojhar, Tři legendy o krucifixu*. 1. vyd. Sestavil SKŘEČEK, Rudolf. Praha: Československý spisovatel. 1976. Edice Národní knihovna.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu a jiné báje o lásce*. Ed. JANÁČKOVÁ, Jaroslava Jako celek vyd. 1., Tři legendy vyd. 10.. Praha: Československý spisovatel, 1987. Edice Slunovrat. Velká řada.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu*. Ilustroval RÚT, Pavel. Praha: Argo, 1999. 87 s. ISBN 80-7203-114-7.

ZEYER, Julius a BAKĀRDŽIEVA, Ginka, ed. *Legendi za ljubovta*. Sofija: Cheron Pres, 2003. 155 s. ISBN 954-580-149-2.

ZEYER, Julius. *Tři legendy o krucifixu*. V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. 65 s. E-knihovna. Dostupné také z:

<<http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sTitul&key=3370654>>

Radúz a Mahulena

ZEYER, Julius. *Dramatická díla. III., Neklan, Radúz a Mahulena*. 8. vyd. Praha: Nákladem České grafické akc. společnosti Unie, 1947. 253 s. Spisy Julia Zeyera.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská povest' o čtyroch dejstvách*. 3. vyd. Turčianský Sv. Martin: Matica slovenská, 1949. 101 s. Edice Divadelná knižnica.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: Slovenská pohádka o 4 dejstvách*. Praha: ČDLJ, 1951. 112 s.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dejstvách*. Praha: Československé divadelní a literární jednatelství, 1954.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: Slovenská pohádka o 4 dejstvách*. Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 6. vyd., Praha: Orbis, 1955. 123 s. Edice Divadelní hry. Vydáno i jako zvukový záznam.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: Slovenská rozprávka v 4 dej.* Martin: Osveta, 1957. 72 s. Edice Divadlo. Vydáno i jako zvukový záznam.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích.* Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. 7. vyd., Praha: Orbis, 1959. 86 s. Edice Hry lidového jeviště.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slov. rozprávka v 4 dej.* Bratislava: Slov. divadelné a lit. zastupiteľstvo, 1961. 60 s.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních.* Ed. KOPÁČOVÁ, Ludmila. Vyd. 10., Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1961. 137 s. Edice Světová četba.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích.* Praha: Dilia, 1979. 86 s.

ZEYER, Julius. *Zelený vítěz.* Ed. MENCLOVÁ, Věra. Ilustrovala BEDNÁŘOVÁ, Eva. 1.vyd. Praha: Albatros, 1981. 209 s. Edice Zlatoroh. Obsahuje Zelený vítěz, Kdoule, Radúz a Mahulena.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech jednáních.* Ed. KOVAŘÍK, Vladimír. 1. vyd. Praha: Albatros, 1983, s. 165-212.

TUREČEK, Dalibor, SENDLEROVÁ, Martina, KUDRNÁČ, Jiří. (eds.). *Pohádkové drama.* Praha: Lidové noviny, 1999. ISBN 80-7106-330-4.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: [slovenská pohádka o čtyřech dějstvích].* Vyd. 10., Praha: Artur, 2006. 84 s. Edice D, Vydáno i jako zvukový záznam. ISBN 80-86216-77-2.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena.* 1. vyd. Brno: Tribun EU, 2007. 59 s. Edice Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-288-0.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena.* Ilustrovala UHRÁKOVÁ, Barbora. 2. vyd. Brno: Tribun EU, 2009. 65 s. Edice Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-7399-688-8.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena.* V MKP 1. vyd. Praha: Městská knihovna v Praze, 2011. 75 s. Edice E-knihovna. Dostupné také z: <http://search.mlp.cz/searchMKP.jsp?action=sTitul&key=3370645>.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: [slovenská pohádka o čtyřech dějstvích]*. 11. vyd., Praha: Artur, 2012. 83 s. Edice D. ISBN 978-80-87128-95-4.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena: slovenská pohádka o čtyřech dějstvích*. Praha: Dobrovský, 2013. 99 s. Edice Omega. ISBN 978-80-7390-059-5.

ZEYER, Julius. *Radúz a Mahulena*. Ilustrovala JAROŇOVÁ, Eva. Brno: Tribun EU, 2014. 80 s. Edice Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-0744-0.